

Amsterdam, Juni 2015

Ex-prostituees en kerkbeleving

Een onderzoek naar de
ervaring en beleving van ex-
prostituees bij het bezoeken
van een kerk.

A.R. Martina

Naam :	Aquila Martina
Studentennummer:	S1040318
Opleiding:	HBO- Bachelor Godsdienst Pastoraal Werk Theologische hogeschool Azusa/Windesheim
Begeleider:	Marchien Timmerman
Eerste beoordelaar:	Marchien Timmerman
Tweede beoordelaar:	Eduard Groen
Datum :	Juni 2015

Voorwoord

Voor u ligt een verslag dat het resultaat is van mijn afstudeeronderzoek naar de beleving van ex-prostituees bij het bezoeken van een kerk. Het onderzoek is tot stand gekomen vanuit een interesse die is ontstaan tijdens mijn stageperiode bij de organisatie Bright Fame, die werkt met (ex) prostituees.

Hoewel er veel literatuur en onderzoek beschikbaar is over het thema prostitutie is er weinig geschreven over ex-prostitutie en nog minder over de religieuze invloeden daarbij. Hierdoor werd ik geprikkeld om er onderzoek naar te doen, mede omdat er vanuit de stichting vele succesverhalen waren van vrouwen die in aanraking waren gekomen met een kerkgenootschap.

Allereerst wil ik stichting Bright Fame bedanken voor het vertrouwen en betrokkenheid tijdens mijn afstudeeronderzoek. Zonder hen was het niet mogelijk geweest om te komen tot dit eindresultaat.

Dit afstudeeronderzoek is een onderdeel van het afstuderen van de opleiding Godsdienst Pastoraal werk aan de Christelijke Hogeschool Windesheim te Amsterdam. Vanuit deze instelling ben ik begeleid door Marchien Timmerman. Haar wil ik bedanken voor haar betrokkenheid en opbouwende bijdrage tijdens dit onderzoek.

Aquila Martina

Inhoud

Voorwoord.....	2
Samenvatting.....	5
Hoofdstuk 1: Inleiding	6
1.1 Persoonlijke aanleiding	6
1.2 Doelstelling en vraagstelling	7
1.3 Methodiek	7
1.3.1 Interviews	7
1.3.2 Respondenten	8
1.4 Resumerend	9
Hoofdstuk 2: Prostitutie in Nederland.....	10
Inleiding.....	10
2.1 Definitie	10
2.2 De aanleidingen en of gevolgen voor het betreden van het beroep	11
2.2.1 Financieel.....	11
2.2.2 Aandacht	12
2.2.3 Seksueel misbruik.....	13
2.2.4 Criminaliteit	13
2.4 Resumerend	15
Hoofdstuk 3: Problematiek rondom het uitstappen uit de prostitutie	16
Inleiding.....	16
3.1 Redenen om niet uit te stappen.....	16
3.1.1 Overschot aan hulpinstanties.....	16
3.1.2 Terugval wegens geldproblemen	17
3.1.3 Spanning	17
3.1.4 Gedwongen	17
3.2 Redenen om uit te stappen	18
3.2.1 Uitsappen	18
3.3 Resumerend	19
Hoofdstuk 4: Op zoek naar zingeving	21
Inleiding.....	21
4.1 Zingeving	21
4.2 De piramide van Maslow	21
4.2.1 Primaire biologische behoeften	22
4.2.2 Behoeftte aan veiligheid en zekerheid	22
4.2.3 Behoeftte aan sociaal contact	23
4.2.4 Behoeftte aan waardering en erkenning.....	23

4.2.5 Zelfontplooiing	23
4.3 Geloof als zingeving.....	24
4.3.1 Wat is een kerk?	24
4.3.2 Persoonlijke belevenis.....	25
4.4 Resumerend	25
Hoofdstuk 5: Praktijkonderzoek.....	26
Inleiding.....	26
5.1 Selectie respondenten en benadering	26
5.2 Werkwijze interviews	26
5.3 Verwerking van de interviews	26
5.4 Analyse interviews.....	26
5.4.1 Achtergrond; aanleiding kerkbezoek	27
5.4.2 Persoonlijke getuigenis	28
5.4.3 Ervaring kerkbezoek	29
5.4.4 Begeleiding	30
5.4.5 Schaamte & Schuld gevoel	32
5.5 Karaktervorming & eigen opvatting	33
Hoofdstuk 6: Antwoorden op onderzoekvraag	36
6.1 Beantwoorden deelvragen.....	36
6.1.1 De belevenissen van de ex-prostituees in de kerk.....	36
6.1.2 Welke betekenis geven zij aan de belevenissen die zij in de Kerk meemaken?	37
6.1.3 In hoeverre vinden zij dat dit invloed heeft op hun gedrag?	37
6.1.4 Welke factoren geven zij aan die een rol hebben gespeeld om wel of niet een Kerk te blijven bezoeken?	37
6.2 Hoe beleven ex-prostituees het bezoeken van een kerk?	38
Hoofdstuk 7: Reflecties.....	40
7.1 Theologische reflectie	40
7.2 Onderzoek reflectie	42
7.2.1 Wijziging methodiek.....	42
7.2.2 Beperkingen onderzoek	43
7.2.3 Aanbevelingen vervolgonderzoek.....	43
7.3 Persoonlijke reflectie.....	43
Literatuurlijst	44
Bijlage 1 Voorbeeld Labeling Interview	46
Bijlage 2 Overzicht topics en labels.	52
Bijlage 3 Interview vragen	55

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek was het voor de kerk inzichtelijk maken wat voor effect de gebruiken binnen de kerk hebben op vrouwelijke ex-prostituees. Om hier duidelijkheid in te krijgen ben ik gekomen tot de volgende onderzoeksvraag: *“Hoe beleven vrouwelijke ex-prostituees het bezoeken van een kerk?”*. Deze onderzoeksvraag beantwoord ik door een praktijkonderzoek te verrichten en daarnaast een theologische reflectie te houden op relevante literatuur en theorie.

Voor het praktijkonderzoek is er persoonlijk contact geweest met ex-prostituees die op enig moment een kerk hebben bezocht. Hun ervaringen werden achterhaald door middel van individuele diepte interviews.

Uit de theologische reflectie is gebleken dat exclusie van kerken ten opzichte van ex-prostituees nog aan de orde van de dag is. Ondanks de in theorie onvoorwaardelijke liefde die een kerk behoort te representeren blijkt deze in de praktijk wel degelijk voorwaarden op te leggen aan personen met een ‘anders dan andere’ achtergrond.

De ex-prostituees hebben in hun ervaringen gedeeld dat zij het voorgaande aan de lijve hebben ondervonden. Uit de interviews is verder gebleken dat deze ervaring niet zozeer het zelfbeeld van de vrouwen aantast maar meer het beeld en de verwachting die zij bij een kerk hebben. Een relatie met God of een religieuze overtuiging zien zij niet als direct verbonden met een kerk. De kerk wordt gezien als een plaats waar men dit met elkaar kan delen, maar zij geen noodzaak om dit te vinden en te onderhouden.

Het is aan de kerk om te bepalen of zij hier wat aan gaan doen en zo ja wat zij dan gaan doen en hoe. Om antwoord te geven op het hoe van deze stelling zal de kerk het moeten zoeken in de hoek van theoretici als Irigaray uit de jaren 80. Sindsdien is Irigaray als oprichter van een vrouwenbeweging een veel besproken theoretici. Zij inspireert mensen, omdat haar radicale kritiek tegelijkertijd bouwstenen levert voor ‘een andere toekomst’. Irigaray ontwikkelde een filosofische theorie met daarin ruimte voor de vreemde Ander. De ander is in eerste plaats de vrouw, maar het is haar overtuiging dat ruimte voor de vrouw ook ruimte voor andere uitgeslotene brengt.

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Persoonlijke aanleiding

De reden waarom ik dit onderwerp heb gekozen heeft sterk te maken met de periode waarin ik stage heb gelopen bij een stichting die met (ex-)prostituees werkt. In het verleden ben ik catwalk model geweest in de mode industrie en als vrouw heb ik in deze rol veel meegemaakt, zowel positief als negatief. In positieve zin is het natuurlijk een leuke ervaring om als vrouw in beeld te staan. Als jonge dame is het erg leuk om aan fotoshoot 's mee te werken en je eigen foto's terug te zien in de bekendere nationale modebladen. De keerzijde van dit alles is dat er ontzettend veel van je wordt verwacht. Het schoonheidsideaal waar je als model aan moet voldoen is erg hoog en vaak zelfs onrealistisch. In mijn geval leidde dit tot een verminderd zelfbeeld. Dit heeft veel invloed gehad op mijn leven en ik heb er bewust en langdurig aan moeten werken om weer een stuk positiever zelfbeeld te krijgen. De kerk heeft daarbij in mijn geval een belangrijke rol gespeeld. De persoonlijke aandacht en begeleiding die ik kreeg heeft mij geholpen om weer positief naar mezelf te kijken.

Door deze ervaring is er in mij bewogenheid gegroeid om vrouwen met een soortgelijke ervaring te helpen. Ik heb aan den lijve ondervonden hoe het kan zijn om “gevangen te zijn in je eigen lichaam” en wat dat in emotionele zin voor gevolgen kan hebben. Prostituees maken in zeker zin hetzelfde mee als wat ik heb ervaren. Zij worden enkel benaderd voor hun lichaam en uiterlijk. Wat er in emotionele zin in hun omgaat, doet er eigenlijk niet toe. Bright Fame benadert de vrouwen met een bewogenheid waarbij de nadruk ligt op het karakter, de ervaringen en gevoelens van de persoon in kwestie en niet op de prostitutie. Deze wijze van benaderen heeft mij gemotiveerd om stage te lopen bij deze stichting.

Stichting Bright Fame helpt vrouwen die gestopt zijn of zouden willen stoppen met de prostitutie. Daarnaast helpt Bright Fame getraumatiseerde en (seksueel) misbruikte vrouwen. De vrouwen die geholpen worden zijn degenen die het aandurven om geconfronteerd te worden met hun verleden en om inzicht te krijgen in de schade die ontstaan is in die periode. Het gaat hier om schade in gevoelens, zelfbeeld en relaties. De prostituees zijn moedige en krachtige vrouwen die jarenlang hun hoofd boven water hebben weten te houden in moeilijke omstandigheden. Een meest voorkomende rede om de prostitutie in te gaan is geboren uit financiële nood.

Stichting Bright Fame helpt deze sterke en moedige vrouwen onder het motto “schouder aan schouder”, om de eerste stappen te zetten naar het begin van een nieuw leven. Bright Fame helpt ze weer te dromen over een leven na de prostitutie. Stichting Bright Fame verleent professionele en betrokken hulp op het gebied van maatschappelijk werk, psychosociale en geestelijke zorg. Daarnaast wordt er ook een uitstapprogramma op maat aangeboden en indien nodig tijdelijke opvang, en hulp bij het zoeken naar een opleiding en werk (Bright Fame, 2013).

De werkwijze van de stichting is het houden van één-op-één gesprekken waardoor er met de hulpbehoevende vrouwen een relatie wordt opgebouwd. Tijdens mijn stage bij deze stichting heb ik persoonlijk met prostituees en ex prostituees mogen spreken. Vrijwel alle vrijwilligers die bij de stichting actief zijn, verlenen hun diensten mede vanwege een persoonlijke

geloofsovertuiging. Deze overtuiging betekent niet direct dat zij de vrouwen willen bekeren tot hun geloof. Het hoofddoel van de stichting wordt altijd voor ogen gehouden; begeleiding.

Deze begeleiding is om de vrouwen die zijn gestopt of zouden willen stoppen met prostitutie te helpen in de opbouw van een leven zonder prostitutie.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van dit onderzoek is het voor de kerk inzichtelijk maken wat voor effect de gebruiken binnen de kerk hebben op ex-prostituees.

Dit doel leidt tot de volgende onderzoeksvraag;

“Hoe beleven ex-prostituees het bezoeken van een kerk?”

Voor het begrip “de kerk” ga in dit onderzoek uit van de volgende werkdefinitie; ·De Kerk: een gebouw waar gelovigen samenkomen voor godsdienstige handelingen (Encyclo, 2014).

Deelvragen daarbij zijn:

- Wat zijn de belevenissen van ex-prostituees in de Kerk?
- Welke betekenis geven zij aan de belevenissen die zij in de Kerk meemaken?
- In hoeverre vinden zij dat dit invloed heeft op hun gedrag?
- Welke factoren geven zij aan die een rol hebben gespeeld om wel of niet een Kerk te blijven bezoeken?

1.3 Methodiek

1.3.1 Interviews

Tijdens mijn stageperiode voorafgaand aan dit onderzoek heb ik geconstateerd dat in contact komen met deze doelgroep een opgave is en zaak van lange adem. De vrouwen zijn vaak timide en stellen zich pas open voor een gesprek als er enigszins een vertrouwensrelatie is opgebouwd met de vrijwilligers van Stichting Bright Fame. De vrouwen die geïnterviewd zijn, waren bereid mee te werken aan het onderzoek dankzij het veelvuldig contact met vrijwilligers van Bright Fame. De veilige bedding van Bright Fame was dan ook van belang voor het slagen van contact met deze vrouwen en het slagen van dit onderzoek.

Er zijn verschillende manieren om data te verzamelen. Bij het verzamelen maak je gebruik van instrumenten, ook wel onderzoeksmethodiek genoemd. Afhankelijk van de doelgroep kies je een methodiek die het beste aansluit en bijdraagt aan je onderzoek. Deze volgende vormen bestaan uit: bestuderen, bevragen, observeren of bezoeken.

De meeste geschikte methode voor deze doelgroep was het afnemen van persoonlijke interviews. De vrouwen zijn meer bereid over hun achtergrond en belevenissen te spreken in een persoonlijk gesprek. Een persoonlijk interview bood verder de ruimte om door te vragen naar specifieke motivaties.

Daarnaast heb ik gekozen voor het doen van observaties en het afleggen van bezoeken. Bij de uitvoering bleek al snel dat ik weinig informatie verkreeg bij het observeren. De

observaties bij de activiteit hebben mij geen voldoende inzicht gegeven, omdat er weinig interactie was met de vrouwen en de overige kerkleden. De vrouwen die ik heb geobserveerd waren geen vaste kerkleden waardoor zij ook niet echt aansluiting hadden bij hun kerk. Verder kon ik geen vragen stellen, ik moest het alleen maar doen van mijn waarneming. Het observeren bij de activiteit was voor mij wel een bijzondere beleving voor mijn eigen beeldvorming. Ik kon het gedrag en de houding van de vrouwen waarnemen maar anderzijds kon ik hun niet bevragen en was dat de overweging om voor de persoonlijke interviews te gaan. De persoonlijke interviews zijn toch het meest geschikt, omdat ik meer gerichtere vragen kon stellen.

De interviews zijn afgenomen op verschillende locaties, deels op het kantoor van Bright Fame, deels thuis bij een aantal van de vrouwen. Het belangrijke aspect bij de afweging van de plaats van het interview was de vraag of de vrouwen zich op hun gemak voelden. De gesprekken zijn opgenomen en zijn vervolgens letterlijk uitgeschreven door mij. Ter controle heb ik de transcripties naar de respondenten gestuurd en ik heb hun reacties gevraagd. De reacties waren bevestigend en helder.

De verwachting was dat elk gesprek met de verschillende respondenten anders zou verlopen. Om de reacties van de respondenten vergelijkbaar te maken heb ik gebruik gemaakt van een topiclijst. Per onderwerp is een minimale set aan vragen geformuleerd die gedurende het interview beantwoord moesten worden. Naast de minimale set aan vragen was er ruimte voor aanvullende vragen en reacties.

De data analyse is tot stand gekomen door in eerste instantie de data terug te brengen tot betekenisvolle tekstfragmenten. De tekstfragmenten die binnen één onderwerp vallen krijgen een label waardoor de verschillende interviews met elkaar te vergelijken zijn. De interviews zijn volledig anoniem in dit onderzoek opgenomen.

1.3.2 Respondenten

Voor dit onderzoek heb ik bij vijf vrouwelijke respondenten een interview afgenomen. Een overeenkomst bij deze vrouwen is dat zij allen op enig moment in contact zijn geweest met Bright Fame. Per respondent is de intensiteit van het contact verschillend.

Bright Fame is voornamelijk in de regio groot Amsterdam actief. Daar deze regio veel verschillende nationaliteiten kent, leverde dit de dit een diverse doelgroep met vrouwen van verschillende etnische afkomst, van verschillende leeftijden en ervaringsniveaus.

Limitatie

Er geldt een globale limitatie op deze scriptie kijkend naar de volgende punten:

Ten eerste richt ik mij enkel op *vrouwelijke ex-prostituees* die als zogenoemd 'raamprostituee' werkzaam zijn geweest. Het overgrote deel van de prostituees in Nederland is vrouw (Janssen, 2007, p.5) wat het makkelijker maakt om de doelgroep te bereiken.

Ten tweede richt ik mij binnen deze doelgroep op vrouwen die *een kerkgemeenschap bezoeken of in het verleden bezocht hebben*. Waar rekening mee gehouden moet worden is dat vanwege de hulp van Bright Fame aan deze vrouwen, de kans op een kerkbezoek groter is. Per respondent zal ik kort beschrijven wat voor soort kerkgenootschap er is bezocht. Hiermee sluit ik dus geen kerkgenootschappen uit voor mijn onderzoek.

1.4 Resumerend

In dit hoofdstuk heb ik mijn doelstelling verwoord en heb de methodiek die ik heb gehanteerd beschreven. Dit onderzoek is tot stand gekomen door mijn persoonlijke motivatie en interesse in dit onderwerp uiteen te zetten en deze te vertalen naar een duidelijke doelstelling. De kaders waarbinnen dit onderzoek heeft plaatsgevonden heb ik zo volledig mogelijk geformuleerd. De groep respondenten is namelijk relatief klein in verhouding tot het totaal aantal actieve en ex prostituees in Nederland. Dit onderwerp raakt echter een groot deel van deze groep omdat zij er vrijwel allemaal op enig moment in aanraking zijn gekomen met een kerk of een organisatie die vanuit een christelijke identiteit relatie opbouwt.

Hoewel het een onderzoek is met een beperkt aantal respondenten hoop ik dat het inzichten oplevert die ten dienst kunnen staan aan een veel grotere groep vrouwen.

Hoofdstuk 2: Prostitutie in Nederland

Inleiding

In dit hoofdstuk wordt uiteen gezet wat prostitutie in het algemeen inhoudt. Door te beschrijven hoe de prostitutie zich in de afgelopen jaren in Nederland heeft ontwikkeld en door aandacht te besteden aan de wisselwerking tussen mannen en vrouwen in dit beroep, probeer ik een zo compleet mogelijk beeld te vormen van de prostitutie in Nederland.

2.1 Definitie

Er wordt wel eens gezegd dat prostitutie het oudste beroep ter wereld is. Even oud, zou je kunnen zeggen, zijn alle vooroordelen die er over dit beroep bestaan. Feitelijk verschillen de definities van prostitutie van elkaar. Dit is te verklaren door de verschillende invullingen die er door de eeuwen heen aan dit beroep zijn gegeven. In het oude Rome was er sprake van prostitutie, wanneer een vrouw 'de algemene vraag naar geslachtelijke omgang bevredigde'. Een definitie die in het Romeinse Recht was opgenomen en waar er nog geen sprake was van seksuele handeling tegen betaling (Mulder, 2004, p.9).

In het Kramers Woordenboek wordt prostitutie omschreven als 'betaalde seks'. Een andere definitie is 'Het zicht tegen betaling ter beschikking stellen voor seksueel verkeer' (Kramers, 1999, p.1004).

Een klein stukje beeldvorming: Naar schatting werken er in Nederland alleen al 20.000 personen als prostituee. De uitingsvorm varieert van raamprostitutie tot aan escortservice. Van de 20.000 personen is 90% vrouw, 5% is man en 5% transseksueel (Janssen, 2007, pag. 5).

Prostitutie wordt vaak gerelateerd aan criminaliteit. Tot het jaar 2000 was het namelijk bij wet verboden om prostitutie uit te baten. In het jaar 2000 kwam het zogenoemd bordeelverbod te vervallen. Dit was een actie van de overheid om het welzijn van prostituees te waarborgen en een poging om de criminaliteit in de prostitutie terug te dringen.

Met de wetwijziging die in 2000 van kracht werd, zijn het algemeen bordeelverbod en het verbod op souteneurschap opgeheven. De desbetreffende artikelen zijn uit het Wetboek van Strafrecht geschrapt. Tevens is de strafbaarstelling van ongewenste vormen van prostitutie en seksueel misbruik van minderjarigen aangescherpt. Het nieuwe wetsartikel 250a in het Wetboek van Strafrecht stelde alle vormen van uitbuiting in de prostitutie strafbaar. In oktober 2002 is bij een partiële herziening van de zedelijkheidswetgeving een aantal relevante wetsartikelen aangepast, met het oog op een betere bescherming van minderjarigen. Artikel 250a is na aanscherping, uitbreiding en her nummering opgenomen in het huidige wetsartikel 273f van het Wetboek van Strafrecht. De bestuurlijke verantwoordelijkheid ligt primair bij de lokale overheid. De gemeenten zijn daarmee ook de belangrijkste vormgevers van het prostitutiebeleid.

De werkzaamheden van de prostituees zorgt er bijna recht evenredig voor dat er organisaties zijn die zich bezig houden met het welzijn van prostituees. Deze organisaties richten zich op het welzijn van de prostituees door middel van bijvoorbeeld voorlichting op het gebied van veiligheid en hygiëne.

Op basis van het doel van de organisaties zijn deze onder te verdelen in twee categorieën. Namelijk;

1. organisaties die de prostituees helpen een zo goed mogelijk bestaan te hebben binnen de prostitutie.
2. organisaties die de prostituees helpen om de prostitutie achter zich te laten en voor een meer conventioneel bestaan te kiezen.

2.2 De aanleidingen en of gevolgen voor het betreden van het beroep

Prostitutie is naar mijn mening niet een vanzelfsprekend beroep. Ik denk dat niemand zijn of haar lichaam als product wilt verkopen. Toch blijkt dat er zowel mannen als vrouwen dit doen. Kijkend naar de historie kan er gezegd worden dat, hoewel er geen precieze aantallen bekend zijn, prostitutie meestal wordt uitgevoerd door vrouwen en dat de meeste klanten man zijn.

2.2.1 Financieel

Een van de beweegredenen, dan wel de belangrijkste reden om voor dit beroep te kiezen is het financiële aspect. Een aspect dat onlosmakelijk verbonden is met dit beroep is dat het een invulling geeft aan een grote behoefte van de mens; namelijk de behoefte aan intimiteit in de ruimste zin van het woord. Dit houdt in dat er altijd vraag naar zal zijn en om deze reden ook altijd aanbod waar voor betaald moet worden. Anderzijds komt die behoefte vaak in andere verhoudingen te kort., zoals relaties bv. Dit stukje zekerheid qua werkgelegenheid is wat het beroep aantrekkelijk maakt voor bepaalde vrouwen die zich in al dan niet in een uitzichtloze situatie bevinden.

Redenen om in de prostitutie te gaan:

Geen opleiding

Een voorbeeld hiervan zijn vrouwen die geen opleiding hebben genoten, waardoor ze moeilijk aan een baan komen. Het direct gevolg is dat de financiële verplichtingen zich opstapelen, waardoor rekeningen niet meer betaald kunnen worden. Om te werken in de prostitutie is geen vooropleiding voor nodig, dit maakt de drempel hierdoor makkelijker.

Schulden aflossen

Schulden kunnen een reden zijn waarom de vrouwen ervoor kiezen om te gaan werken. Het kan een snelle oplossing zijn om snel af te zijn van de schulden.

Bijverdienen

Maar ook gaat het om vrouwen die willen bijverdienen om de thuissituatie te verbeteren of om gewoonweg meer uit te kunnen geven aan luxe goederen. Geld verdienen of meer geld verdienen is voor deze vrouwen de drijfveer om in dit beroep te stappen.

Legale verdiensten

Nederland is een van de weinige landen in de wereld waar dit beroep volledig is gelegaliseerd. Een bijkomend gevolg is dat buitenlandse vrouwen die in een soortgelijke situatie verkeren als de vrouwen genoemd in het vorige alinea, naar Nederland komen om hier hun geluk te beproeven. Vooral in de landen waar werkgelegenheid soms voor schrijnende situaties zorgt, denk aan Oost-Europese landen of Zuid Amerika, wordt dit gezien als een gelegenheid om uit de financiële problemen te komen. Soms zijn het situaties

die vragen om drastische maatregelen om verandering te kunnen bewerkstelligen en dan lijkt de prostitutie een snelle uitweg.

2.2.2 Aandacht

Mensen kiezen ook voor prostitutie doorgehoort te geven aan de behoefte naar aandacht of erkenning. Hier geldt dat zowel voor de aanbieders als voor de klanten de behoefte naar aandacht in meer of mindere mate aanwezig is.

De behoefte aan aandacht zal zowel vanuit het oogpunt van de aanbieder als van de klant worden toegelicht aan een voorbeeld waarbij een vrouwelijke raamprostituee bezocht wordt door een man.

Oogpunt vanuit de klant: Wat betekent het voor mannen die vrouwelijke prostituees bezoeken? Voor mannen die een prostituee bezoeken noem ik als voorbeeld mannen met een drukke baan, een volle agenda, die geen tijd hebben of maken voor een relatie en toch naar de aandacht van een vrouw verlangen. Met een bezoek aan een prostituee dat kortstondig en zonder emotionele verplichtingen is, wordt toch invulling gegeven aan het willen krijgen van aandacht. De vrouwen zijn verleidelijk, uitdagend gekleed en zijn bereid om tegen betaling tot aan een door hun gestelde grens, aan de wensen van de man te voldoen.

Wat betekent dit vanuit het oogpunt van de aanbieders, de vrouwelijke prostituees? Dit laat een andere kant zien. De constante aandacht van de bezoekers die alleen al langs de ramen lopen zorgt voor een bepaalde spanning. Het trekken van iemands aandacht door het maken van verleidelijke bewegingen zal leiden tot een toenemende spanning en mogelijk het verleggen van de grens. Maar ook de spanning van de fysieke daad en de aanleiding daarnaartoe dragen bij aan het ervaren van aandacht.

Een andere manier om de aandacht te krijgen is door het creëren van, en verlangen naar een illusie op het gebied van lust en liefde. De één heeft aan een 'onenightstand' voldoende om zich over te geven waar de ander wat meer de tijd neemt. Om de illusie te omschrijven ga ik als voorbeeld uit van een monogame relatie tussen een man en een vrouw. In dit geval zal de conventionele manier die tot geslachtsgemeenschap leidt, het hebben van een liefdesrelatie zijn. In de prostitutie wordt het hele proces tot het hebben van een liefdesrelatie feitelijk overgeslagen maar wordt wel de illusie gecreëerd dat er sprake is van zo'n relatie op basis waarvan geslachtsgemeenschap mogelijk wordt. Zo hoeft een mannelijke klant niet eerst het hart van een vrouwelijke prostituee te veroveren om van haar diensten gebruik te mogen maken (Perquin, 2012, p.79).

Alles wat de vrouwen extra doen om de aandacht van de man te vangen is een onderdeel van de illusie die zij creëren. Zichzelf opmaken, het dragen van verleidelijke kleding, aandringen op de aandacht van potentiële klanten zijn een paar van de manieren waarop zij proberen deze klanten te verleiden. Deze illusie kan vanwege de aantrekkingskracht die zij proberen te creëren een middel zijn om meer klanten binnen te halen. Waar de illusie ook voor wordt gebruikt is om afstand te bewaren tussen het werk en het privéleven. Zo gebruiken de vrouwen vaak een werknaam om hun eigen identiteit te bewaken. Dit is een beschermingsmiddel om niet te veel verweven te raken met het beroep.

De betekenis van een illusie voor een man in deze context kan heel verschillend zijn. Bijvoorbeeld de invulling van een bepaalde seksuele voorkeur die in ditzelfde voorbeeld thuis niet of niet voldoende bevredigd kan worden. Ook de voorkeur naar vrouwen van een bepaalde afkomst en/of met bepaalde fysieke eigenschappen. De illusie bestaat voor de mannen uit het idee dat de seksuele voorkeur die zij op een andere manier niet zou kunnen krijgen, nu wel beschikbaar is, zij het van korte duur en tegen betaling.

2.2.3 Seksueel misbruik

Bij de begeleiding van deze vrouwen door de stichting Bright Fame blijkt dat het vaak voorkomt dat vrouwen in dit beroep op enig moment te maken hebben gehad met seksueel geweld, misbruik en/of incest. Cijfers over het aantal vrouwen in de prostitutie die met seksueel geweld te maken hebben zijn op dit moment niet bekend. Wel zijn er gegevens bekend over vrouwen in heel Nederland die met seksueel grensoverschrijdend gedrag te maken hebben gehad. Seksueel geweld is hier een onderdeel van.

Voor de informatie over dit onderwerp heb ik gebruik gemaakt van een publicatie van de organisatie Movisie. Movisie is het landelijke kennisinstituut en adviesbureau voor toepasbare kennis, adviezen en oplossingen bij de aanpak van sociale vraagstukken op het terrein van welzijn, participatie, sociale zorg en sociale veiligheid (Movisie, 2014). Kristin Janssens is Senior projectleider preventie en aanpak (seksueel) grensoverschrijdend gedrag bij Movisie. In haar publicatie van oktober 2012 formuleert zij een definitie die naar mijn mening seksueel gerelateerde misbruik omvat (Janssens, 2012, p.1).

Seksueel grensoverschrijdend gedrag omvat elke vorm van seksueel gedrag of seksuele toenadering in verbale, non-verbale of fysieke zin, waarbij in seksueel contact aan één of meerdere van de volgende zes criteria niet wordt voldaan; 1 Wederzijdse toestemming, 2 vrijwilligheid, 3 gelijkwaardigheid, 4 leeftijds- of ontwikkelingsadequaat, 5 contextadequaat en 6 zelfrespect.

In een artikel van De Haas komt naar voren dat ongeveer een derde van de Nederlandse vrouwen in dit onderzoek voor haar 16de verjaardag te maken heeft gehad met een vorm van seksueel geweld en dat 16% van de Nederlandse vrouwen is misbruikt door een familielid (De Haas, 2012, p.137). Ook in recentere onderzoeken komt stevast naar voren dat ongeveer een derde van de vrouwen te maken hebben gehad met enige vorm van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Het vermoeden mogelijk blijkt uit dit onderzoek dat dit percentage hoger is bij vrouwen in de prostitutie.

De ervaring leert bij het begeleiden van vrouwen door de Bright Fame, dat het voor vrouwen die in aanraking zijn geweest met seksueel misbruik, moeilijker is om uit de prostitutie te stappen dan voor vrouwen die niet seksueel misbruikt zijn. De emotionele bagage die dergelijke ervaringen van seksueel geweld is voor vrouwen met deze ervaringen vaak juist een stap zich te verhouden om niet de prostitutie uit te stappen. Aan dit onderwerp besteed ik verder aandacht in hoofdstuk 3.

2.2.4 Criminaliteit

Waar geld kan worden verdiend, zien ook kwaadwillende vaak hun kans schoon. Prostitutie is een beroep waar het al eeuwenlang eerder regel dan uitzondering is dat er criminele activiteiten in plaatsvinden. Met de belofte van een gegarandeerde baan en inkomen worden jonge vrouwen van over de hele wereld naar Nederland gebracht waar zij uiteindelijk, vaak

onder dwang, in de prostitutie terecht komen. Zij worden door pooiers volledig geïsoleerd van de buitenwereld zonder vooruitzicht op enige zelfstandigheid of onafhankelijkheid. Het gevolg hiervan is dat de vrouwen behalve financieel ook emotioneel afhankelijk worden van hun uitbaters. Na verloop van tijd raken de vrouwen zo geïsoleerd en gewend aan deze manier van leven dat ze geen uitweg meer zien en eigenlijk de hoop enigszins verliezen. Ze verliezen het besef van een bestaan zonder prostitutie, het wordt een plaatsvervangende realiteit.

2.4 Resumerend

Prostitutie is een beroep dat wereldwijd al eeuwen bestaat. In Nederland is men van regulering van deze doelgroep, in 2000 overgestapt naar wetgeving om het welzijn van de prostituees te waarborgen en om criminele vormen de kop in te drukken.

Als ik de verschillende redenen waarom men voor prostitutie kiest samenvat, dan valt op te maken dat er diversiteit zit in;

1. De vrije wil: Hierbij maakt de vrouw zelf een keuze om dit beroep te beoefen om meer te verdienen en bepaalde behoeftes o.a. op het gebied van aandacht, onafhankelijkheid en seksualiteit te bevredigen.
2. Noodzaak: Hierbij is er geen sprake van vrije wil. De vrouw stapt dit beroep in met een noodzaak waar men bijna niet anders kan dan zichzelf te prostitueren om financieel te kunnen overleven.
3. Te doen door anderen: De vrouw kiest niet zelf voor dit beroep en komt er ook niet in terecht vanwege een noodsituatie. Er is sprake van oorzakelijk gevolg, daar waar zij door anderen als gevolg van verwijtbaar gedrag onvrijwillig in dit beroep terecht zijn gekomen.

Hoofdstuk 3: Problematiek rondom het uitstappen uit de prostitutie

Inleiding

In het vorige hoofdstuk heeft er een verkenning plaats gevonden over prostitutie in Nederland. In dit hoofdstuk wordt er aandacht besteed aan de problematiek rondom het uitstappen uit het beroep. Stoppen met dit beroep gaat meestal niet van de een op andere dag.

3.1 Redenen om niet uit te stappen

Uit onderzoek is gebleken dat een groot deel van de prostituees hierin terecht zijn gekomen nadat zij door vrienden of via kennissen zijn geïntroduceerd. Op een laagdrempelige manier en met het vooruitzicht op snel vertier en inkomen worden ze eenvoudig overgehaald en raken er uiteindelijk zover in verstrengeld dat snel uitstappen niet meer tot de mogelijkheden behoort. Geld verdienen is ook de meest voorkomende reden om in dit beroep te stappen. Er zijn voorbeelden uit de praktijk te noemen waar prostituees relatief veel verdienen. Uitstappen kan hierdoor een drempel zijn.

Uit een onderzoek dat werd afgenomen in de provincie Utrecht (Regioplan, 2009, p.25) blijkt dat de meeste prostituees moeite hebben met uitstappen en dat het vaak pas na een aantal pogingen ook daadwerkelijk lukt.

3.1.1 Overschot aan hulpinstanties

Sinds het opheffen van het bordeelverbod in het jaar 2000, kunnen gemeenten zelf, op basis van lokale belangenafweging, een eigen prostitutie beleid vormgeven. Hieruit zijn vooral in de grote steden diverse uitstapprogramma's ontwikkeld. De uitstapprogramma's zijn voornamelijk specifiek, complex en veelomvattend. Naast de overheid zijn er ook diverse organisaties die zich bezighouden met het hulp bieden aan prostituees. (Regioplan, 2009, p.19).

Er zijn verschillende organisaties of samenwerkingsprojecten die zich bezig houden met de ondersteuning van vrouwen die uit de prostitutie willen uitstappen. Ze bieden bijstand op het gebied van bijvoorbeeld schuldhulpverlening en psychische hulpverlening. Daarnaast wordt deze vrouwen hulp geboden bij huisvesting en het vinden van een nieuwe baan.

Ondanks alle hulp die de verschillende organisaties te bieden hebben, blijft de beslissing bij de prostituee om te bepalen of ze daadwerkelijk uitstapt of niet. Zolang een prostituee er niet aan denkt om uit te stappen zal zij de benadering van mensen uit een bepaalde organisatie ook niet waarderen. Het vergt veel motivatie en vertrouwen van een prostituee om deze stap te zetten.

Als professional werkend bij Bright Fame komen wij regelmatig vrouwen tegen die niet op het eerste ogenblik zitten te wachten op hulp van een organisatie. Er gaat veel tijd overheen voordat de organisatie het vertrouwen weet te winnen. Het gebrek aan vertrouwen is de veroorzaker om niet uit te stappen. Een ander aspect dat uitstappen soms belemmert is dat er veel verschillende hulporganisaties in vaak overlappende gebieden zijn, waardoor vrouwen vaker dan wenselijk benaderd worden. Dit geeft een afkeer tegen dit soort organisaties omdat het opdringerig kan overkomen in sommige situaties. Mede hierdoor zouden de vrouwen niet willen uitstappen (Regioplan, 2009, p.20).

3.1.2 Terugval wegens geldproblemen

In het regioplan beleidsonderzoek (regioplan, 2009, p.25) wordt een kader geschetst met de meest voorkomende redenen, waarom een prostituee terug stapt in de prostitutie. De reden daarvoor is vooral van financiële aard. De prostituees zijn gewend aan de hoeveelheid geld die zij verdienen. Het inkomen van een prostituee varieert per maand vanwege de wisselende dagelijkse inkomsten. Het kan voorkomen dat een raamprostituee in een maand meer kan verdienen dan een gemiddelde fulltimer (Van Wijk, Nieuwenhuis, Van Tuyn, Van Ham, Kuppens & Ferwerda, 2010, p.42).

3.1.3 Spanning

Het gemis van de spanning in de werkzaamheden komt ook voor als een van de redenen om niet uit te stappen. Wanneer de prostituee uitstapt, dan stoppen niet alleen de werkzaamheden maar stopt ook de persoonlijke aandacht die dagelijks geboden is door klanten en toeschouwers. Wanneer deze spanning uitvalt zorgt het voor een leegte die niet gemakkelijk op een andere manier is in te vullen.

Ook het wel of niet voldoende verdienen op dag of weekbasis zorgt voor een bepaalde spanning. De huur van de peeskamer is vaak de eerste zorg, omdat dat de plek is waar zij geld kunnen verdienen. De hoeveelheid verdiensten zijn afhankelijk van klanten die zij dagelijks ontvangen. De ene dag zijn de aantallen wat hoger dan de andere en dit brengt de nodige spanning met zich mee. Dit is ook wel een motivatiebron voor veel vrouwen. Wat zij op één bepaalde dag niet genoeg verdienen kan al gauw de eerstvolgende dag weer gecompenseerd zijn met een overvloed aan klandizie en inkomsten.

3.1.4 Gedwongen

Wanneer er sprake is van gedwongen prostitutie dan spreekt men over mensenhandel. In Nederland wordt onder mensenhandel verstaan “het onder dwang brengen en houden van mensen, het brengen en houden van minderjarigen en het werven en meenemen van iemand om hem of haar in een ander land onder te brengen, ongeacht of dat vrijwillig of onwillig gebeurd, met als doel uitbuiting in de meeste gevallen van seksuele aard’ (Mulder, 2004, p.55).

Een prostituee die gedwongen werkt zal haar volledige inkomen moeten afstaan aan haar pooier. Een schrijnend voorbeeld, bekend bij Bright Fame, is dat de vrouwen die onder dwang dit werk doen vaak dagen en nachten achter elkaar moeten doorwerken. Ze worden volledig geïsoleerd. Ze leven niet alleen in angst maar zijn ook compleet gedistantieerd van de buitenwereld. Dit is naar mijn mening een moderne vorm van slavernij.

Wanneer een vrouw weet te ontsnappen uit de handen van haar pooier, weet ze in eerste instantie vaak niet hoe zij met haar vrijheid moet omgaan. Ze is voor een langere periode afhankelijk geworden van haar pooier. Sommige vrouwen keren terug in de prostitutie om te werken als eigen baas. In de meeste gevallen hebben deze vrouwen te kampen met zware lichamsklachten wat niet bevorderlijk is voor de werkzaamheden dit beroep.

3.2 Redenen om uit te stappen

Ondanks de beweegreden om niet uit te stappen zijn er vrouwen die juist wel uitstappen. Dit is meestal een heugelijk moment. Het is meestal een begin van een nieuw hoofdstuk van hun leven. Sommige vrouwen kiezen er voor om terug te keren naar hun moederland. Weer andere blijven in Nederland om hier een nieuw bestaan op te bouwen. Met de taal die zij zich hebben aangeleerd in Nederland is de drempel om hier een bestaan op te bouwen een stuk lager geworden.

3.2.1 Uitstappen

Angst op een uitzichtloze toekomst is een veelvoorkomende reden om niet uit te stappen, vertellen de vrouwen aan de stichting. De vrouwen raken door hun werk gedistantieerd van de buitenwereld. Zo weten ze vaak niet wat er allemaal in de wereld gebeurt. Hun leven is het kamertje waar zij dag en nacht werken, en in sommige gevallen is het zelfs hun onderdak. De gedachten om tot aan je sterfbed in dit werk te werken is voor velen van hen beangstigend. Het voorgenomen doel om dit werk tijdelijk te doen wordt steeds langzamerhand naar voren geschoven totdat zij worden geconfronteerd met de realiteit. Dit kan een zogeheten 'wake up call' voor ze zijn als ze dat onder ogen zien.

Een andere beweegreden om te stoppen is het onstabiele inkomen. Ondanks het feit dat er gemiddeld veel geld verdiend kan worden per dag, gaat het grotendeel van het geld dagelijks uit aan materiaal, kamerhuur, huishuur, levensmiddelen, familie en/of pooier. Het resterende deel dat over blijft is dan voor haar vrij te besteden gaat meestal op aan kleding, luxe uitjes of spaargeld.

De bovengenoemde illustraties zijn voorbeelden wanneer er sprake is van drukke werkdag. In de praktijk blijkt dat dit jammer genoeg niet het geval is, en komt het met regelmaat voor dat er nauwelijks klanten zijn. Uit de ervaringen van Bright Fame blijkt dat de vrouwen amper hun kamerhuur kunnen betalen. Dit stapelt zich uiteindelijk op waardoor soms de vrouwen hun eigen spaargeld moeten gebruiken om hun onkosten te dekken. Er is geen sprake van een stabiel inkomen dat er uiteindelijk voor kan zorgen dat sommigen, soms noodgedwongen, moeten stoppen met deze werkzaamheden. In plaatst dat zij schuldenvrij eruit komen, komen ze met schulden uit te prostitutie.

De derde meest voorkomende reden is het gevolg van lichamelijke klachten. De werkzaamheden van een prostituee vergen lichamelijke inspanning. De werktijden zijn gemiddeld 10 uur per dag, waar ongeveer 70% procent wachten op potentiële klanten betreft en 30% de fysieke daad, minimaal 6 dagen in de week.

Je kunt je voorstellen dat dit werk met deze inspanning buitenmate ongezond is. Een groot deel van de vrouwen hebben als gevolg van hun werkzaamheden te maken met ernstige lichaamsklachten. In sommige gevallen zijn deze klachten zo erg, denk aan inwendige verminking, dat zij zelfs door doctors worden afgeraden om nog langer seks te hebben om verder letsel te voorkomen. Wanneer hiervan sprake is kan de prostituee bijna niet meer werken. Dit kan daarom een reden zijn om te stoppen.

3.3 Resumerend

Er zijn grote contrasten tussen het instappen en het uitstappen van de prostitutie. Het instappen van de prostitutie kan vaak veelbelovend lijken waarbij hebben de vrouwen een doel voor ogen. Sommige doelen worden gerealiseerd, andere niet. Het uitstappen ligt vaak moeilijker vanwege de emotionele bagage die tijdens of voor het beroep is opgelopen.

Daarnaast valt het financiële variabele zekerheid weg als men stopt, maar ook de aandacht van klanten. Dit kan zorgen voor angst. Zodra de stap naar een nieuw leven is gezet is er plaats voor een nieuwe zingeving, een nieuwe levensdoel.

“Ik merk wel aan mezelf dat ik ten positieve ben veranderd. Ik was meer van f*** dit f*** dat en schijt aan de wereld en schijt aan iedereen en ik ben wel heel erg ingetoomd en tot besef gekomen ja zo hoort het niet. En dat komt echt daar vandaan de dingen die je oppikt, menslievendheid en mensen helpen dat probeer ik gewoon in mijn dagelijkse leven.”

(Respondent)

Hoofdstuk 4: Op zoek naar zingeving

Inleiding

Het doel van dit hoofdstuk is om de motieven te beschrijven die ex prostituees er uiteindelijk toe bewegen om een kerk te bezoeken. Niet alle ex prostituees zullen deze stap uiteindelijk zetten. Gezien mijn advies bedoeld is voor beleidsvormers binnen kerken en kerkelijke organisaties gaat dit hoofdstuk met name over de groep die wel een kerk hebben bezocht.

4.1 Zingeving

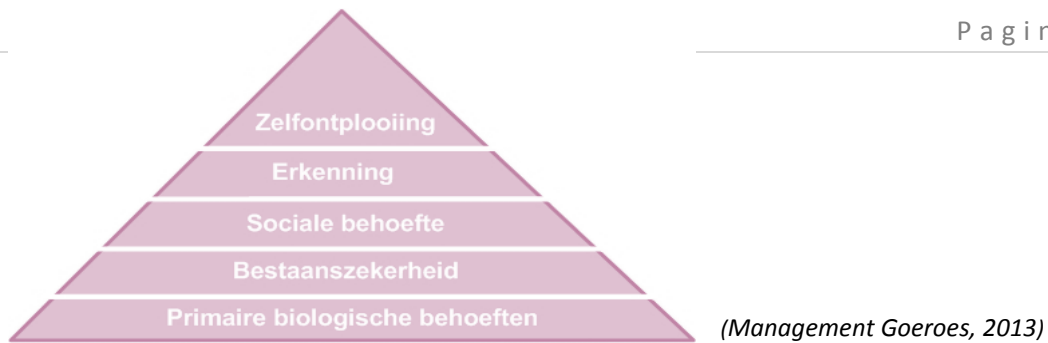
Zingeving valt te definiëren als het zoeken naar een betekenis of doel voor het leven (Encyclo, 2014). Om je op een bepaald doel te kunnen richten vergt focus en toewijding. Je omringt jezelf met gelijkgestemden of mensen aan wie je kunt optrekken. Opleidingen en cursussen worden afgestemd op het bereiken van je doel en alles wat voor afleiding kan zorgen moet wijken. In zekere mate geldt voor een prostituee hetzelfde. Voor een prostituee wordt het werk dat zij uitoefent al snel niet alleen haar beroep maar ook haar identiteit, en daarmee in ieder geval tijdelijk een doel voor het leven. De sociale omgeving bestaat vaak enkel uit collega's. Ruimte voor andere contacten is er niet altijd. Het vooroordeel dat prostitutie een buitengewoon beroep is kleeft altijd aan de identiteit en kan tot ongemakkelijke situaties lijden. Uit gesprekken met medewerkers van Bright Fame blijkt dat prostituees bewust dit soort situaties en omgevingen vermijden. Zij zullen zich sneller vertonen in een drukke sportschool waar zij op zichzelf kunnen focussen dan op een sociaal huisfeestje waar de persoonlijke situatie sneller onder de aandacht kan komen (Bright Fame, persoonlijke communicatie, 17 jan 2013).

Dat is terug te zien in de werkzaamheden: Om dit werk uit te kunnen oefenen is het nodig om op sociaal emotioneel gebied afstand te nemen. Op het ene moment heb je gemeenschap tegen betaling met een onbekend persoon om op het eerstvolgende moment naar huis te moeten om te zorgen voor je kinderen bv. Bijkomend gevolg hiervan is dat de vrouwen zich vaak ook sociaal zullen isoleren.

Wil een prostituee echt buiten dit beroep blijven als zij is uitgestapt, dan zal zij op zoek moeten naar nieuwe doelen in het leven en nadenken over de vraag hoe zij hier invulling aan kan geven. Bijvoorbeeld zal zij een veranderende sociale omgeving moeten zoeken om niet in oude patronen terug te vallen en ze zal zich moeten richten op een nieuwe carrière. De invulling en bevrediging van behoeften zal opnieuw bekeken moeten worden.

4.2 De piramide van Maslow

Maslow (1908-1970) beschreef hoe de mens omgaat met de invulling van behoeftes in een vijftal categorieën in hiërarchische volgorde. Zijn theorie, ook wel de piramide van Maslow genoemd, is gebaseerd op het idee dat elke persoon bepaalde basisbehoeften heeft en deze in opvolgende behoefte bevredigd wilt hebben alvorens aan de invulling van een volgende behoefte te denken. De eerste levensbehoeften zullen eerst ingevuld moeten worden voordat men aan luxere behoeften toe is in het leven.

4.2.1 Primaire biologische behoeften

De eerste behoeften waar Maslow hier op doelt zijn water, eten en zuurstof. In de westerse wereld hoeven wij nauwelijks stil te staan bij deze behoeften gezien er voldoende eten en drinken beschikbaar is. In landen waar de levensstandaard gemiddeld lager is, draagt de invulling van deze behoefte vooral bij aan overleving. Ongeacht de situatie of afkomst is dit de eerste levensbehoefte voor ieder persoon. Eraan kunnen komen of het kunnen betalen geeft invulling aan deze behoefte.

Voor een actieve prostituee zal de invulling van deze behoefte naar mijn mening geen problemen opleveren. In de meeste gevallen zal een prostituee met haar werkzaamheden voldoende inkomsten genereren om eten en drinken te kopen en zal dit ook niet laten om een goede gezondheid te onderhouden. Het lichaam is immers waar zij geld mee verdient. Het lichaam verwaarlozen kan funest zijn voor in ieder geval het kunnen voorzien in die eerste behoefte, maar ook voor latere behoeften in deze piramide.

4.2.2 Behoeftte aan veiligheid en zekerheid

De tweede fase in de Piramide van Maslow is naar mijn mening van even groot belang als de eerste behoefte. Een gevoel van veiligheid en zekerheid wordt namelijk voor een groot deel bereikt als men heeft kunnen zorgen voor huisvesting.

Of prostituees invulling kunnen geven aan deze behoefte en zo ja op welke manier is moeilijk te zeggen. Er is weinig bekend over de huisvesting van prostituees in Nederland. Uit ervaring van Bright Fame blijkt wel dat een groot deel van de prostituees waar zij mee werken in de omgeving Amsterdam, via omwegen aan een plek om te wonen komen. Met omwegen bedoel ik hier niet via de gebruikelijke woningbouwvereniging of een makelaar maar vaak via bijvoorbeeld collega's, mensen die zij hebben leren kennen via het werk of andere contacten, vaak in de vorm inwonen of onderhuur. Janssen schreef in haar onderzoek naar Latijns-Amerikaanse vrouwen in de Europese prostitutie dat met name Dominicaanse vrouwen in Nederland werken om geld te sparen. Om zo veel mogelijk geld te kunnen sparen en om te besparen op huisvesting wonen veel van deze vrouwen in de peeskamer waar zij werken. (Janssen, 2007, p.66)

Wat zeggen deze gegevens over het gevoel van veiligheid en zekerheid bij de prostituees? Eigenlijk dat dit gevoel ver te zoeken is. Ergens wonen zonder dat je bijvoorbeeld een huurovereenkomst hebt zorgt al direct voor onzekerheid. Van het ene op het andere moment kan deze woongelegenheden komen te vervallen en ben je overgeleverd aan de zoektocht naar een nieuwe woonplek. Zeker in een stad als Amsterdam waar woongelegenheden zelfs in het reguliere circuit schaars is kan dat voor problemen zorgen.

De vrouwen die in de peeskamers wonen zullen zich ook niet veilig voelen. Een woning wordt pas een veilige omgeving als je er volledig in kunt terugtrekken en in zo'n peeskamer is dat niet het geval. Alleen al het feit dat de peeskamer zich tussen de andere peeskamers bevindt geeft onvoldoende afzondering van het werk en de werkomgeving, wat zeker in dit vakgebied wel een minimale vereiste is. Veel van de vrouwen zullen hoe dan ook genoeg nemen met in eerste instantie het minimale wat betreft huisvesting. Het vooruitzicht op meer inkomen en een beter bestaan is vaak voldoende om deze keuze voor lief te nemen, ondanks dat er feitelijk dus niet wordt voldaan aan de invulling van de behoefte aan veiligheid en zekerheid. Een gevolg hiervan is dan de vrouwen vaak geïsoleerd leven, omdat zij vasthouden aan het minimale waar zij voor hebben gekozen.

4.2.3 Behoeftte aan sociaal contact

Als de eerste twee behoeften enigszins naar behoren zijn voorzien dan zal volgens Maslow de volgende behoefte sociaal contact zijn in de vorm van vriendschap, liefde of saamhorigheid.

Voor een prostituee staat de invulling van deze behoefte niet perse boven aan de verlanglijst. Vanzelfsprekend verlangt elke persoon naar saamhorigheid en contact. Maar in deze volgorde in de behoefte piramide van Maslow zullen prostituees er minder of geen behoefte aan hebben om invulling te geven aan deze behoefte. Het isolement waar zij in geraken op het gebied van veiligheid en zekerheid door middel van huisvesting is ook terug te zien in de sociale omgeving. Uit de gesprekken met Bright Fame blijkt dat veel van de vrouwen inderdaad weinig behoefte hebben aan sociale contacten. Na het werk zijn zij zowel fysiek als geestelijk nog te veel verweven met de werkzaamheden. Daarnaast tempert het gebrek aan ruimte om in een thuis omgeving te kunnen ontladen elke behoefte om sociale contacten te onderhouden.

4.2.4 Behoeftte aan waardering en erkenning

De vierde behoefte in de piramide van Maslow is waardering en erkenning, waardoor je zelfrespect krijgt. Ook hier geldt dat de mogelijkheid om deze behoefte in te vullen pas ontstaat als aan de eerdere behoeften zijn ingevuld. In deze fase van de Piramide van Maslow heeft de consument dus voldoende ruimte om ervoor te zorgen dat hij of zij door een groep geaccepteerd wordt. Dat is bijvoorbeeld alleen mogelijk als je voldoende vrije tijd hebt om vriendschappen te kunnen onderhouden (Management Goeroes, 2013).

4.2.5 Zelfontplooiing

De hoogste fase in de piramide is die van zelfontplooiing. Dit houdt in dat men na de eerste vier fasen voldoende tijd en middelen overhoudt om zichzelf te ontwikkelen. Denk hierbij aan het volgen van een studie of reizen en de wereld verkennen. Maar ook het dragen van duurdere kleding of het rijden van een luxere type auto behoort tot de invulling van deze fase.

Dit is de fase waar het overgrote deel van de prostituees naar verlangt. Financieel zo afhankelijk zijn dat zij alles kunnen doen en laten waar zij naar verlangen. Op financieel gebied zijn er zeker actieve prostituees die deze fase bereiken. De vraag is dan echter in hoeverre zij invulling hebben gegeven aan de eerdere behoeften. Vaak zie je dat de sociale aspecten van fase 3 en 4 worden overgeslagen.

Uit de theorie van Maslow blijkt dat hoe meer mensen in het algemeen fundamentele behoeftes in hun leven weten in te vullen, des te meer zij de drang naar sociale verbondenheid zullen ervaren. Die sociale verbondenheid is waar de ex prostituees actief naar op zoek moeten om dit gedeelte van hun leven achter te kunnen laten.

Emile Durkheim wordt over het algemeen beschouwd als de eerste echte socioloog die in Europa actief was. Een van de voor hem belangrijkere vraagstukken waar hij zich mee bezighield was de sociale verbondenheid of sociale cohesie. Durkheim hechte grote waarde aan de godsdienst als samenbindende factor voor de samenleving. Hij ontwikkelde het begrip cohesie en beschreef hoe met het verzwakken van de godsdienst als bindingskracht westerse samenlevingen steeds meer ontregelend en in een toestand van anomie raakten (De Jager, Mok & Sipkema, 2009, p.194).

4.3 Geloof als zingeving

Elk mens heeft een andere referentiekader als het gaat om het vinden van zingeving. Religie kan hierbij een nieuwe levensdoel worden als men dat omarmt. Het begrip is moeilijk te definiëren omdat men een andere opvatting er over kan geven. Religie kan voor een iemand:

1. Een manier om voldoening te vinden in het leven
2. Het geloven in (een) god
3. Het bezoeken van een kerk
4. Bidden praten tot God.

Ondanks de verschillende definities omtrent het begrip religie is het bij ieder mens een persoonlijke belevenis. Religie, het woord geloof komt persoonlijk meer tot zijn recht, kan bij een ieder in diverse leeftijdsfases plaats vinden. De een komt er vanaf de geboorte mee in aanraking of krijgt het mee uit de culturele omgeving. Terwijl een ander op veel latere tijdstip in aanraking komt met het geloof. Er zijn ook gevallen waar mensen op een bepaalde leeftijd met geloof in aanraking komen en er dan weer vanaf stappen na het geprobeerd te hebben.

De uitwerking in het geloven is hierbij voor ieder anders. Zo kan iemand zijn of haar voldoening vinden in het lezen van de bijbel, of door te bidden tot God. De ander heeft meer de behoefte om het geloof samen te delen met lotgenoten, door bijvoorbeeld een kerk te bezoeken. Volgens Durkheim is het bij horen bij een groep en of gemeenschap een versterking voor de persoonlijke ontwikkeling van de mens. (De Jager, Mok & Sipkema, 2009, p.195).

In dit onderzoek zijn de vrouwen in op enig moment in hun leven tijdens, of na het beroep in aanmerking gekomen met het geloof. Dat voor hen tot motivatie heeft geleid om een kerk te bezoeken. In het volgende hoofdstuk zal ik hier uitgebreider op in gaan.

4.3.1 Wat is een kerk?

De kerk staat centraal waar mensen samenkomen om het godsdienstige handelingen te verrichten. Het woord kerk leidt af van de Griekse woord ekklesia dat bijeengeroepen groep betekend (De Jong, 1992, p.9). In de Christelijke stroming begint de kerk bij de evangelieverhalen waar dat woord enkel terug te vinden is in een aantal uitspraken van Jezus (Matt. 6:18,18;17). Jezus gaf zijn leerlingen de opdracht Hem te volgen. Zo kreeg het woord ekklesia een toespitsing: een groep mensen die bijeenkwamen.

4.3.2 Persoonlijke belevenis

Toch blijft de belevenis van een kerk bezoeken voor iedereen een persoonlijke ervaring. Maarten Luthers visie op de kerk weerspiegelde de nadruk op het woord van God. Het bestaan van een kerk was voor hem niet verzekerd door de aanwezigheid van de bisschoppen en gewijde ambtsdragers, maar vond de essentie van de kerk, de prediking van het evangelie. Een zichtbare kerk waar geen verzameling van mensen centraal stond maar het woord van God (McGrath, 2008, p.578).

Een beeldvorming en de betekenis van een kerk contrasteert per persoon. Iedereen heeft een andere behoefte en betekenis van een kerkbezoek. De een vindt het dat het samenzijn van gelovigen belangrijk aspect. Terwijl de ander de woordprediking waardevol acht.

Zo hebben vrouwen in dit onderzoek hun eigen persoonlijke belevenis gedeeld. In het volgende hoofdstuk wordt daar uitgebreid aandacht aan besteed.

4.4 Resumerend

Zingeving is voor ieder mens belangrijk, het opzoek gaan naar een doel in het leven. Maslow beschreef hoe de mens omgaat met de invulling van behoeftes in een vijftal categorieën in hiërarchische volgorde. Zijn theorie, ook wel de piramide van Maslow genoemd, is gebaseerd op het idee dat elke persoon bepaalde basisbehoeften nodig heeft en uiteindelijk wilt komen tot de hoogste punt; zelfontplooiing.

Zingeving kan leiden tot het aannemen van een religie. De vrouwen zijn allen op enig punt in hun leven in aanmerking met het geloof, dit was de beweegreden om een kerk te gaan bezoeken.

Hoofdstuk 5: Praktijkonderzoek

Inleiding

In de vorige hoofdstukken zijn de theoretische kader en de context omschreven. Nu volgt het Praktijkonderzoek. In dit hoofdstuk wordt eerst uitgelegd hoe de respondenten benaderd zijn. Vervolgens verwerk ik de interviews die zijn afgenomen. De verwerking van de interviews staat centraal in dit hoofdstuk. Op grond van de verwerking heb ik een analyse gemaakt die tot een conclusie zal leiden voor het beantwoorden van de hoofdvraag.

5.1 Selectie respondenten en benadering

De respondenten zijn allemaal gevonden via stichting Bright Fame. In eerste instantie waren er zes vrouwen benaderd. Een vrouw heeft op het laatste moment niets meer van zich laten horen. De vrouwen zijn tussen de leeftijd 20 en 45 jaar. Drie van de vrouwen zijn van Nederlandse afkomst, een is afkomstig uit Duitsland en een is afkomstig uit Polen. Hen is anonimiteit beloofd in de medewerking aan dit onderzoek en vaak was dit ook een voorwaarde van de vrouwen om hieraan mee te werken. De vrouwen beheersen allen redelijk de Nederlandse taal. De interviews zijn daarom in het Nederlands afgenomen.

5.2 Werkwijze interviews

De interviews zijn allemaal begonnen met de vraag wat de beweegreden is van de respondenten om een kerk te bezoeken. Dit was een startpunt om uiteindelijk een duidelijk beeld te krijgen naar de belevenissen van de vrouwen.

De volgende onderwerpen zijn aan bod gekomen in het gesprek:

1. Aanleiding kerkbezoek
2. Eerste indruk(ken) tijdens kerkbezoek
3. Belevenis kerkbezoek
4. Eigen opvatting van acceptatie binnen de kerk

5.3 Verwerking van de interviews

De interviews zijn na afname letterlijk uitgetypt en ter controle aan de respondenten voorgelegd. Daarna zijn de interviews uitgeprint en per zin genummerd. Daarna zijn de eerste indrukken door mij globaal genoteerd bij de interviews. Vervolgens zijn de interviews gecategoriseerd op onderwerp. Dit was deels overzichtelijk, en deels niet, daarom is er gekozen om de tekst te knippen in tekstfragmenten. Deze werden geplakt op grote A3 bladen. Alle irrelevante informatie werd direct verwijderd. De tekstfragmenten en daarbij horende onderwerpen werden na afloop gelabeld en handmatig digitaal ingevoerd. Uiteindelijk is er een tabel gemaakt van alle topics en labels en zijn alle interviews hierin verwerkt met nummering. Een voorbeeld van een gelabelde interview is te vinden als Bijlage.

5.4 Analyse interviews

De Interviews zijn ingedeeld in vijf categorieën. Deze categorieën zijn onderverdeeld in topics, de topics zijn daarna gelabeld.

De onderwerpen van de vijf categorieën zijn:

1. Achtergrond
2. Persoonlijke getuigenis
3. Ervaring kerkbezoek
4. Begeleiding
5. Karaktervorming & eigen opvatting.

De categorieën worden in de volgende paragrafen afzonderlijk besproken en uitgelegd. Het overzicht van alle topics, labels en categorieën is terug te vinden als bijlage.

5.4.1 Achtergrond; aanleiding kerkbezoek

Het eerste thema dat in ieder interview naar voren kwam is; Wat heeft jou er toe bewogen om een kerk te bezoeken? De meeste vrouwen gaven aan hoe zij eerst in aanmerking waren gekomen met het geloof en hoe dit heeft beweegreden opleverde om een kerk te bezoeken. Voor Respondent 4 was een kerk bezoeken niet helemaal een nieuwe ervaring, Als jong meisje ging zij met haar familie tijdens alle feestdagen naar een kerk. Het was niet een persoonlijke keuze eerder een traditie, totdat zij zelf tot bekering kwam. Alle respondenten zijn op een bepaald punt in hun leven in aanmerking gekomen met het Christelijk geloof, maar niet allen zijn bekeerd. Drie van de vijf respondenten zijn met behulp van Bright Fame in aanmerking gekomen met het geloof. De Respondenten worden in kort geschetst:

Respondent 1:

Respondent 1 is van Nederlandse afkomst en is niet gelovig opgevoed. Zij had naar haar zeggen een vrije opvoeding. Dit leidde uiteindelijk tot “verkeerde” keuzes en ging werken als prostituee. Ze is inmiddels al een aantal jaren gestopt met werken in de prostitutie door hulp van Bright Fame. Ze is tijdens haar werk in aanmerking gekomen met Frits (Bright Fame) en is een paar keer mee geweest naar een kerk. Ze is tijdens het kerk bezoeken tot bekering gekomen. Ze bezoekt momenteel geen kerk, maar ze gelooft nog steeds in God.

Respondent 2:

Respondent 2 is van Nederlandse afkomst en is niet gelovig opgevoed, ze werkte vanaf haar 16de in de prostitutie is inmiddels twee jaar uitgestapt door hulp van Bright Fame. Kort nadat ze was uitgestapt is ze met Bright Fame mee geweest op zending reis naar Roemenië, daar had ze een droom waarin God tot haar sprak. Dat was geen toeval volgens haar, sinds dien is ze opzoek gegaan in haar woonomgeving naar een kerk, met enig succes. Ze bezoekt momenteel geen kerk.

Respondent 3:

Respondent 3 is van Poolse afkomst. Ze is naar Nederland gekomen om te werken en studeren. Ze is zonder hulp uitgestapt en heeft haar leven op de rit gekregen. Door haar vrienden is er een interesse gewekt om een kerk te bezoeken. Ze heeft een tweede kans gekregen van God. Sindsdien bezoekt zij de kerk regelmatig.

“God heeft mij een tweede kans gegeven, ik wil niet meer mijn oude leven.”

Respondent 4:

Respondent 4 heeft in haar kinderjaren regelmatig een kerk bezocht, voornamelijk bij de feestdagen.

“ik ben altijd gelovig geweest ja mijn hele leven lang. Ik had het van mijn moeder mee gekregen”

Mevrouw is ook met behulp van Bright Fame uit de prostitutie gestapt. Ze heeft nu persoonlijk de keuze gemaakt om een kerk te bezoeken. Ze bezoekt bijna elke zondag de kerk, hoewel dat niet altijd lukt vanwege haar nieuwe baan.

Respondent 5:

Respondent 5 is niet gelovig opgevoed. Ze werkte in haar tienerjaren als escort en als prostituee. Via een buurvrouw is zij een keer meegegaan naar de kerk. Dat was een bijzondere ervaring. Op een avond had ze een ontmoeting met Jezus, waarbij Hij haar vroeg om met hem te volgen. De volgende ochtend heeft zij haar verleden gedag gezegd. Ze is sindsdien een Christen en reist nu het hele land door om haar ervaringen te delen. Ze bezoekt momenteel geen vaste kerk.

“ik ben gewoon s ’nachts tot geloof gekomen en werd letterlijk bezocht door Jezus hij zat naast me bed en ik kon hem zien.”

5.4.2 Persoonlijke getuigenis

Het bekeringsverhaal is bij alle respondenten een persoonlijke ervaring, dat maakt het bijzonder. Respondent 2 en 5 beschreven hun aanloop tot het geloof mede dankzij een visuele ontmoeting. Zij kregen beiden een droom met God.

“ Ik heb hem wel altijd geloofd. Ik had een keer een droom ik kwam toen pas terug van Roemenië toen was alles zwart en toen zei iemand “van volg mijn stem volg mijn pad dit is de juiste pad”. en toen werd ik de volgende dag wakker toen dacht ik wat is dit en toen waren er nog wat dingen die ik normaal als toeval had gezien nu zag ik het niet meer als toeval toen had ik echt God ervaren.”

Respondent 2

“Dus ik ben s ’nachts tot geloof gekomen en heb in de ochtend mijn ex opgebeld, ik zou ook gaan trouwen met hem, mijn trouwjurk hing al aan mijn kast. Drie weken voor trouwdatum Ik zei tegen hem joh ik hoor niet meer jou ik hoor nu bij Jezus. Je mag alle financiën houden ik ga nu Jezus volgen”.

Respondent 5

Respondent 1 en 3 waren nog nooit eerder in aanmerking gekomen met het geloof, dit is bij hen beide gaandeweg gebeurd, toen zij een kerk bezochten. Respondent 4 heeft het geloof van kleins af aan meegemaakt en vindt het belangrijk om God elke dag te ervaren. Alle

respondenten beamen dat de aanraking van God een positieve invloed heeft gehad op hun leven.

In de gesprekken viel mij op, dat er toch een groot verschil is tussen aanraking van God en bekering. De aanraking van God heeft bij de meeste respondenten een positieve indruk achter gelaten. Respondent 2 beschreef dat haar aanraking met God niet uit het niets is gekomen, want ze was zoekende. Respondent 1 benadrukt dat het geloof in haar hart zit, haar relatie met God is voor haar het allesomvattende bewijs dat Hij echt is. Respondent 3 beschreef dat ze bij God een tweede kans heeft gehad en dat zijn onvoorwaardelijke liefde haar hart heeft doen bewegen. Respondent 5 beschreef dat God haar redder was en beschrijft haar dat relatie met God puur is. De brug tussen aanraking en bekering blijkt onder de vrouwen groot. De stap naar bekering kan moeilijk zijn. Respondent 1 en 5 hebben zich laten dopen en hun hart aan God gegeven. De doop staat voor een begrafenis, waarbij het oude leven symbolisch wordt begraven door de onderdompeling.

“Mijn geloof zit in mijn hart toen ik nog werkte gebruikte ik drugs tot mijn doop daarna heb ik .het nooit meer gebruikt. Dat is voor mij een allesomvattende bewijs, Hij zit in mij klaar”

Respondent 1

5.4.3 Ervaring kerkbezoek

In de vorige paragraaf is er een situatie geschetst van de persoonlijke getuigenissen. In deze paragraaf volgt de ervaring van het bezoeken van kerkdiensten.

Respondent 1:

Deze mevrouw heeft voorheen nooit een kerk bezocht. Haar verwachting hoe een kerk eruit zag was overeenkomstig met het beeld van een katholieke kerk. Ze dacht dat de kerk was opgesteld met stoelen in carré stelling en dat het publiek gericht was naar de pater. Tot haar verbazing was de kerk veel losser, de mensen waren veel losser en toegankelijker. Het meezingen van de liederen vond zij in het begin wel moeilijk, dit was nieuw voor haar. De preken waren altijd inspirerend en opbouwend. Ook had ze het gevoel dat zij zich zelf kon zijn. Deze gemeente wist van haar verleden af, dat maakte het gemakkelijker.

Ik werd heel goed opgevangen, stel er waren daar honderd mensen die daar zaten, dan wisten er tien van wat ik had gedaan. En die hebben mij echt opgevangen en mij daarbij betrokken .

Respondent 2:

Deze respondent vond het binnen stappen van de kerk vrij onwennig. Het was een nieuwe ervaring. De respondent werd goed opgevangen door de gemeenteleden, een paar mensen deden een kort woordje met haar. Toen de pastor begon met spreken had hij haar aandacht dat was een vertrouwd gevoel dat over haar heen kwam. Het was een vrij grote kerk waardoor zij snel het gevoel had dat ze niet erbij hoorde.

Respondent 3:

Mevrouw beschreef dat haar kerkbezoek boven haar verwachting was. Er was meteen een klik, zo omschrijft ze. Bij binnenkomst kwamen er meteen mensen naar haar toe om een praatje te maken, hierdoor voelde zij zich op haar gemak. Mevrouw voelde een ongewone liefde, een liefde die zij nog nooit eerder had gevoeld. Er was meteen een klik tussen de gemeenteleden en mevrouw. Het is een jonge gemeente dat was een pluspunt voor mevrouw, omdat zij zelf ook jong volwassen is sluit dat goed aan. Dit was de doorslaggevende reden om bij deze gemeente aan te sluiten. Zij bezoekt de gemeente regelmatig wanneer zij niet hoeft te werken.

Respondent 4:

De sfeerimpressie bij het kerkbezoek was niet wat mevrouw verwacht had. Zij houdt meer van een "katholieke" uitstraling waar de ramen bijvoorbeeld versierd zijn met mozaïek met stenen. Zo een soort gebouw zou haar een echt wow-gevoel geven. Ze werd goed opgevangen als nieuweling, omdat zij mee ging met een vriendin. Het belangrijkste element in een kerk is voor haar het voelen van Gods aanwezigheid. Ze bezoekt deze kerk zondag, als ze vrij is van haar werk.

Respondent 5:

Deze respondent had geen verwachting van een kerk. Haar beleving wordt hieronder beschreven.

"Ik kende heel veel mensen die daar kwamen dat waren ouders van oude vrienden van mij ik dacht oh jongens als ik kom dan weet iedereen dat ik in de prostitutie zit. Ze gaan mij met de nek aankijken maar was helemaal niet zo...waren juist vet aardig. Dat was echt mind shifting je verwachtte veroordeling en dan is het er niet.. ja dat heeft hele diepe indruk om mij gemaakt. En een aantal dingen vond ik ook wel heel raar ik weet nog de derde keer dat ik daar kwam zongen ze een liedje met Vader God. Toen ben ik boos de dienst uit gelopen. Ik was maar net tot bekering gekomen ik bad veel en praatte veel met Jezus, hoe kunnen ze mijn lieve Jezus nou Vader noemen? Dan weet je al hoe mijn vaderbeeld eruit zag. Ik had het gevoel dat zij hem uit schoolde als klootzak het heeft wel een tijd geduurd voordat ik dat kwartje viel."

Respondent 5

5.4.4 Begeleiding

Op een na hebben alle respondenten begeleiding gehad binnen of buiten de kerk. De begeleiding binnen de kerk duurde een periode variërend van een paar weken tot ongeveer 2 jaar. Het begrip vertrouwen is bij alle respondenten een voorkomend onderwerp. Onder het begrip vertrouwen vallen het steunen op iemand, het geloof dat je op iemand kan rekenen, het geloof in betrouwbaarheid van een persoon.

Respondent 1 kreeg een begeleider toegewezen die haar hulp bood bij praktische dingen maar ook bij vragen over het geloof. Er groeide een vertrouwen bij de respondent maar dat vertrouwen werd op een dag geschaad. Door wat er tussen hen gebeurde verloor ze haar begeleider niet meer en werd de samenwerking beëindigd. Het heeft even geduurd voordat zij iemand kon vertrouwen.

Een goed voorbeeld was hierbij mij begeleider. Ze sms'te mij op een dag van he (respondent naam) ik ben op vakantie maar in eigen land, over drie weken kan je weer contact met mij opnemen. En op dat moment was het echt boem klap tegen mij hoofd. Ik dacht toen huh ik dacht jij mij vriendin was ? En nu zegt je tegen mij dat je drie weken wel thuis bent, maar ik mag drie weken geen contact met jou opnemen. Dat was voor mij een klap. Ik ben dus niet een vriendin, ik ben een project en dat was pijnlijk.

Respondent 1

Ook Respondent 5 spreekt duidelijk van proces en vertrouwen, haar ervaring met haar begeleiders beviel positief. De begeleiding vanuit de kerk heeft haar geholpen in vooral het vrouw zijn. Dat had zij hiervoor nooit eerder geleerd. Respondent 2 en 4 hadden beide ook begeleiding maar vanuit Bright Fame. Beide beschrijven zij dat het vertrouwen in mensen een behoorlijke struikelblok is. Zij stellen zich niet open als zij niet het gevoel hebben dat zij een persoon kunnen vertrouwen. Respondent 2 vindt het moeilijk om met mensen die buiten haar vertrouwde omgeving te praten over haar verleden. Angst voor vreemden omschrijft ze het. Respondent 3 denkt dat haar nationaliteit een blokkade kan zijn geweest waarom zij nooit benaderd is voor begeleiding. Wat volgens haar nog een reden kan zijn is de grote bezetting van de gemeente. Zij is tevreden hoe het nu is en richt zich op God, dat is haar drijvende motivatie. Ze staat altijd open voor begeleiding.

“De ouderlingen echtpaar, die vrouw kwam wel vier per week bij mij op bezoek, ik was toen ook zwanger van mijn tweede kindje en zei was zelfs bij de bevalling geweest. Ik had geen man want ik had zelfs mijn ex vriend in de steek gelaten om Jezus te kunnen volgen. Die mensen hebben echt intensief met mij mee geleefd de eerste paar jaar”.

Respondent 5

“Niemand heeft mij ooit gevraagd. Ik vind het geen probleem ik denk dat het te maken met nationaliteit. maar in de pauze praten wel veel mensen met mij. Ik begrijp dat het een grote kerk moeilijk is om alle mensen te begeleiden.. Ja ik vind het jammer. Maar ik ga niet voor mensen naar de kerk maar voor God. Ik ben God dankbaar dat mij een tweede kans heeft gegeven Ik zou het niet erg vinden als iemand mij begeleid.”

Respondent 3

5.4.5 Schaamte & Schuld gevoel

De woorden Schaamte en Schuldgevoel komen bij alle respondenten terug in de interviews. De situaties waar het schuldgevoel sterk naar voren kwam is tijdens het bezoeken van de kerk. De schaamte van het verleden laat een enorme stempel achter. Voor respondent 2 was het haar schaamtegevoel dat zoveel impact op haar had. Ze ontweek het liefst nieuwe mensen en na de kerkbezoeken verliet zij meteen het gebouw om niet geconfronteerd te worden met haar verleden.

“De eerste keer dat ik naar de kerk ging wel en de tweede keer en derde nog een beetje op een gegeven moment kom dan in de rijmen met jezelf”.

Respondent 2

De schaamte van het verleden valt niet altijd te onderdrukken. Vrouwen worden hiermee geconfronteerd tijdens of na zo'n bezoek. Ze voelen zich anders dan de rest van de mensen. Respondent 5 vond het ook moeilijk om maar altijd het zwartje schaap te moeten zijn, in haar beleving was het niet altijd prettig om een ex-prostituee te zijn. Haar minderwaardigheid begon in de kerk als maar te groeien in plaats het afnam, in sommige situaties waren het moeilijke momenten waarbij haar schaamte weer naar boven kwam.

“Nou eigenlijk daarna, omdat ik altijd het gevoel had dat ik niet zo goed me best deed of zo weet je wel en ook heel heftig vind ik ben gewoon s 'nachts tot geloof gekomen en werd letterlijk bezocht door Jezus hij zat naast me bed en ik kon hem zien. dus ik ben echt van de een op andere dag uit de wereld gestapt.

En ik heb al mijn rijkdom achtergelaten en ben letterlijk opnieuw begonnen . Dus ik had wel een hele intense relatie met Jezus. Al vanaf dag een praat ik met Hem en dat was heel andere Jezus die ik in de kerk gepredikt kreeg. Ik had altijd het gevoel dat ik niet voldeed het werd altijd (respondent naam) is het zwarte schaapje. Nu weet ik waarom het zo deserteurs is om mensen zo te noemen. Toen vond ik het dat heel logisch ze bedoelden het soort van liefdevol maar eigenlijk klopte het niet’.

Respondent 5

Respondent 3 zegt blij te zijn dat haar kerk haar niet veroordeeld heeft vanwege haar verleden. Daardoor voelt zij zich meer open naar de mensen toe. Respondent 1 en 4 waren al verder in hun proces van verwerking van de schuldgevoelens. Respondent 4 beschrijft dat zij er geen probleem mee heeft om over haar verleden te praten zolang zij zich veilig voelt. Het veilige gevoel heeft ze gevoeld bij Bright Fame waarbij een kerk bezoeken geen drempel was om haar zelf te zijn. Doordat in de kerk die respondent1 bezocht vrijwel iedereen op de hoogte was van haar verleden, was schaamte of schuldgevoel niet nodig. Dat was voor haar geruststellend. Maar het anders zijn dan anderen bleek voor Respondenten 1, 2 en 5 toch iets wat hun dwars zat. Dit heeft uiteindelijk geleid tot verlating van de kerk.

“Dat vind ik heel moeilijk op dat moment waren zij heel belangrijk en naar mate ik mij gezicht iets minder liet zien dat het ook een samenspel. Ik had wel het idee dat je 100% bij hun moet geven en met 20% werd er geen genoeg mee genomen om bij de club te horen, en dat is niet zo. kijk mijn geloof zit in mijn hart toen ik nog werkte gebruikte ik drugs tot mijn doop daarna heb ik het nooit meer gebruikt.

Dat is voor mij een allesomvattende bewijs, Hij zit in mij klaar. En ik kan vanwege mijnsituatie niet daar elke week heen. En ik heb wel het idee dat het alles of niets en dat vind ik wel eens moeilijk, omdat heel ik erg van mensen houdt die onvoorwaardelijk om je geven. En niet alleen als hun vinden dat je genoeg je best doet om er bij te horen, en dat gevoel wel ik wel soms. Op dit moment voel ik wel steeds de drempel groter worden als ik daar naartoe ga dat ik als buitenbeentje gezien kan worden, omdat ik mezelf niet 100% kan geven aan hun, zal ik ook nooit 100% geaccepteerd worden”.

Respondent 1

5.5 Karaktervorming & eigen opvatting

Deze categorie is ontstaan tijdens de analyse verwerking. Wat doet het bezoeken van een kerk met deze vrouwen?

Alle respondenten hebben meer dan een keer een kerk bezocht. Hiervan hebben drie respondenten de kerk verlaten en de overige respondenten bezoeken regelmatig of zelden een kerk. Maar wat doet het persoonlijk met de respondenten?

Respondent 1 en 2 zijn het er over eens dat het geloof en de kerk hen heeft veranderd op een positieve manier. Respondent 1 omschrijft haar relatie met God als iets puurs, iets waar niemand tussen kan komen. Het geloof heeft veel waarde gebracht in haar leven, ze is meer ingetoomd dan vroeger. Ze probeert in haar dagelijkse leven menslievend te zijn voor haar mede mens. De kerk daar en tegen is voor haar in het begin een mooie ervaring geweest die pijnlijk afliep.

“Maar wat ik gewoon pijnlijk vind ik op het moment dat je er bent wordt je omarmd en op het moment dat je er niet bent, heb je wel het idee baksteen weet je. Het weerhoudt mij niet om van ze te houden en dankbaar te zijn voor alles wat zij voor mij betekend hebben. Maar merkt wel dat .er weinig on-voorwaardelijkheid in zit, het is wel voorwaardelijk. Ik denk dat als je vanuit Gods perspectief wilt leven dat je voor mensen onvoorwaardelijk moet geven. Of iemand moet je zoveel pijn en zoveel verdriet doen. Maar als iemand het goed probeert te doen al is het niet volgens jou regeltjes .Als het niet volgens de regeltjes gaat”.

Respondent 1

Ook Respondent 4 vindt dat de mensen van kerk het begrip tolerantie meer mogen toe passen. Het is makkelijk om mensen te veroordelen maar die gedachtes zijn niet doordracht beschrijf ze. Haar relatie met God heeft haar zoveel goeds gebracht, Ze voelt Gods aanwezigheid regelmatig dat is wat zij koestert.

Respondent 2 vindt ook dat God in haar hart zit en alles om haar heen, dus niet alleen in de kerk.

“Nou ik ben veel dankbaarder, ik bid ook met regelmaat als ik iemand ziet die ziek is dan bid ik dat doe ik dan ook. Ik denk dat ik dat geleerd hebt in de kerk. En ja ik ben ook wat vriendelijker geworden, minder hard. De kerk en God is iets anders. Ik denk dat de mens iets zoekt en ik denk niet dat het van de God afkomt maar van de mens afkomt. We zoeken iets samen waar wij God mee kunnen vereren en kunnen bidden en gezelligheid en steun bij elkaar kunnen zoeken bij God. Ik denk dat God in je hart zit en alles om je heen en niet alleen in de kerk”.

Respondent 2

Respondent 3 is dankbaar dat God haar een tweede kans heeft gegeven. Hierdoor gaat veel gedisciplineerd met mensen om waardeert zij hun ondanks hen verleden. De kerk is voor haar is een mooie toevoeging hierbij. Respondent 5 geeft aan dat de kerk ondanks veel vreugde ook veel narigheid in haar leven heeft gebracht. Ze is nu in haar genezingsproces. Hoewel de ervaringen van de respondenten verschillen, zijn ze er allen overeen dat de Kerk heeft bij gedragen aan hun karaktervorming. Bij sommige op een negatieve manier, bij anderen als een positieve ervaring. Het meeste impact op hun leven is toch de eerste aanraking en relatie met God.

Een relatie met Jezus ja dat is niet negatiefs te vinden, de kerk is eigenlijk een ander verhaal, omdat ik aan de ene kant veel hebt geleerd in de kerk. Maar wat ik heel erg vind en dat proces zit ik nu in, ik had in het begin een hele pure relatie met Jezus en ik had nooit twijfels dat hij zou voorzien en dat heb ik echt afgeleerd in de kerk. Mensen vonden mij niet realistisch over wie God is en wie Hij wilt t zijn. Mijn minderwaardigheid is in de kerk alleen groter geworden in de kerk, omdat ik altijd het vieze schaapje was. Op een gegeven moment werd ik uitnodigend bij een vrouwen conferentie om een getuigenis te geven en dan werd ik ook altijd aangekondigd als het zwarte schaapje, omdat hun uit oorspronkelijke christelijke gezinnen kwamen en ik dan niet. Eigenlijk is het pas nu een jaar of drie dat ik een openbaring hebt gekregen dat het puur de genade is van God en dat ik ontspannen kan zijn en dat ik niet constant op mijn tenen hoeft te lopen. Dus ja de kerk de religie heeft mij niet allemaal maar positief mee gebracht”.

Respondent 5

Tips van de respondenten:

- Meer bewustwording voor het begrip tolerantie binnen de kerken.
- Stoppen met oordelen en begin niet met de titel “EX” maar met de voornaam.
- Onvoorwaardelijk lief hebben van een persoon.
- Bewustwording 's lessen over prostitutie, dit zorgt voor inzicht. Het kan elke vrouw namelijk overkomen.

Hoofdstuk 6: Antwoorden op onderzoekvraag

In dit Hoofdstuk wordt de onderzoekvraag beantwoord. De onderzoekvraag is:

Hoe beleven ex-prostituees het bezoeken van een kerk?

De bijhorende deelvragen zijn:

- Wat zijn de belevenissen van ex-prostituees in de Kerk?
- Welke betekenis geven zij aan de belevenissen die zij in de Kerk meemaken?
- In hoeverre vinden zij dat dit invloed heeft op hun gedrag?
- Welke factoren geven zij aan die een rol hebben gespeeld om wel of niet een Kerk te blijven bezoeken?

Om de onderzoekvraag te beantwoorden worden de uitslagen van de interviews vergeleken met de theoretische verdieping. De deelvragen zullen eerst beantwoord worden, gevolgd door eventuele aanvullende conclusies.

6.1 Beantwoorden deelvragen

De deelvragen worden een voor een beantwoord in deze paragraaf.

6.1.1 De belevenissen van de ex-prostituees in de kerk

Uit de analyse van de interviews is gebleken dat de belevenissen van de vrouwen divers zijn. Allen hadden een andere belevenis bij het bezoeken van een kerk. Toch was er bij allen een rode draad zichtbaar. In de aanloop om een kerk te bezoeken hebben alle vrouwen een persoonlijke ervaring met God gehad waarbij zij ervan overtuigd waren geraakt dat het belangrijk is om een kerk te bezoeken. Zoals Filosoof Durkheim het begrip sociale cohesie ontwikkelde dat godsdienst als een samenbindende factor gezien kan worden voor de samenleving. Het is een toegevoegde waarde voor een individu om bij een godsdienst aan te sluiten. Dit voorkomt dat men in de westerse samenleving steeds meer verzwakt en in een toestand van anomie geraakt (De Jager, Mok & Sipkema, 2009, p.194).

Het verwachtingspatroon van de vrouwen was over het algemeen gelijk. Op een na hadden alle vrouwen voorafgaand aan het kerkbezoek een bepaald beeld van de kerk. Die beeldvorming kwam uiteindelijk niet overeen met de werkelijkheid. Er werd niet aan de verwachtingen voldaan of de belevenis steeg boven hun eigen verwachting uit. Respondent twee had geen verwachting voorafgaand aan het bezoeken van een kerk. Zij liet het allemaal over zich heen komen.

De woordprediking was voor de vrouwen allemaal een bijzondere belevenis. Alle respondenten vonden de woordprediking een uitblinker van de kerkbezoeken. Het waren voor hen altijd woorden met een boodschap die zij konden toepassen in het dagelijkse leven.

6.1.2 Welke betekenis geven zij aan de belevenissen die zij in de Kerk meemaken?

De betekenis van de belevenissen van de vrouwen zijn hierin verschillend. Respondent 2 omschrijft dat naar de kerk gaan contrasteert in tegenstelling tot een relatie met God. God zit in je hart. Naar de kerk gaan is een zoektocht naar “iets” en in een relatie met God heb je het gevonden beschrijft zij. De overige respondenten delen deze mening. Zij vinden ook dat het bezoeken van een kerk bijdraagt aan de relatie die zij al hebben met God. Het deel uitmaken van een groep waar je interesses mee kunt delen is wat de kerk je kan bieden.

In de woorden van socioloog Durkheim is het horen bij een groep een versterking in de persoonlijke ontwikkeling voor een mens. Gezien de vrouwen hun verleden is het aansluiten bij nieuwe gemeenschappen een beleving om uit hun comfort zone te stappen.

6.1.3 In hoeverre vinden zij dat dit invloed heeft op hun gedrag?

Voor veel respondenten had het kerkbezoek invloed op hun gedrag. Het beïnvloedde hun in het dagelijkse leven. Het Bijbel lezen bijvoorbeeld werd door sommige respondenten regelmatig gedaan. Ook bidden ze regelmatig. Zo beschreef Respondent 2 dat zij nu zelfs voor zieken ging bidden, omdat zij dat geleerd had in de kerk. Het gedrag van alle respondenten is met grote stappen verbeterd. Er wordt bijvoorbeeld minder uitgescholden en gelet op uitspraken van anderen.

Respondent 1 vindt van zichzelf dat ze meer menslievend is dan voorheen toen zij nog geen kerk bezocht. De meeste verandering vond bij de meeste vrouwen plaats toen zij aangeraakt door en/of een relatie met God kregen. De rust en de vrede die over hen kwam is niet te beschrijven. Het was voor Respondent 1 het allesomvattende bewijs dat God vanaf haar doop in haar was.

Een transformatie van binnen uit is wat de respondenten ervaren. Deze transformatie heeft een positieve invloed gehad op het gedrag wat zij eerst hadden. Het gedrag van het verleden is wat hun is aangeleerd en grotendeels beïnvloed door de werkomgeving waar zij werkzaam waren. Het is dan makkelijker om bv. minder snel te verdragen of mensen niet in vertrouwen te nemen. De bewustwording van hun gedrag heeft veel verheldering gebracht.

Respondent 4 bevestigt haar dankbaarheid naar God toe, voor het geven van een tweede kans om haar leven te verbeteren. De waterdoop was voor twee respondenten een definitief besluit om het oude leven met oude gewoontes en gedrag achter hun te laten en nieuw leven in te treden. De andere vier respondenten zien de relatie met God als voor nu een stap naar de juiste richting.

6.1.4 Welke factoren geven zij aan die een rol hebben gespeeld om wel of niet een Kerk te blijven bezoeken?

De factoren die een rol hebben gespeeld bij een kerk blijven of de kerk verlaten is van de drie deelvragen misschien wel het meest duidelijk te beantwoorden. De vrouwen gaven expliciet aan wat de factoren waren om bij hun kerk te blijven of om deze te verlaten. Iets meer dan de helft van de vrouwen bezoekt nog regelmatig een kerk. Echter is het zo dat zij geen vaste gemeenteleden zijn. De reden hiervan ligt voor een grote deel bij hun nieuwe banen waardoor zij ook zondags werken. Andere redenen worden niet genoemd. Wat mij opviel is dat Respondent 5 de enige van de vrouwen is, die rond haar ervaring van haar

verleden haar huidige werk heeft gemaakt. De anderen vrouwen zijn allemaal werkzaam in de Retail en hotel branche. Respondent 5 reist heel Nederland af en werkt met een Christelijke organisatie om andere mensen te helpen. Niet zozeer vrouwen met vergelijkbare achtergrond, maar voornamelijk mensen die emotioneel getraumatiseerd zijn. Doordat zij veel reist en lezingen geeft vooral in de weekenden, bezoekt zij momenteel geen vaste gemeente. Twee vrouwen hebben besloten na enkele kerk bezoeken niet meer die desbetreffende kerk te bezoeken.

Alle vrouwen gaven aan dat zij op enig punt bij de kerkelijke activiteit niet erg betrokken voelden. Het gevoel dat zij 'anders zijn' dan de rest is ondanks alle goede intenties van de kerk en haar leden, een gevoel wat niet weggenomen werd.

Inclusie Nederland vindt het waardevol dat mensen allemaal anders zijn. Ze hebben hiervoor een beweging opgericht waarbij zij strijden voor ieder mens, niemand wordt uitgesloten. Volgens de wetten in Nederland mag iemand niet slecht worden behandeld, omdat hij of zij uit een ander land komt of anders uitziet. Iedereen moet volwaardig worden gezien ongeacht je afkomst, handicap, verleden of problemen. Inclusie Nederland helpt mensen in deze beweging om gelijke kansen te krijgen en past zich aan de behoefte van de mensen (Inclusie Nederland, 2015).

Jammer genoeg is exclusie, daarmee bedoel ik in deze context het buitensluiten van personen vanwege hun achtergrond, nog een veel voorkomend probleem in de maatschappij. Dit probleem is ook zichtbaar in de kerken. Mensen erbij betrekken is niet altijd een makkelijke opgave. Het vergt meer dan alleen een welkomstgroet bij binnenkomst van een kerk. Inclusie is veel meer dan dat. De vrouwen gaven allen aan dat op het moment van de kerkelijke activiteit, de viering, er een sterk gevoel ontstaat dat zij er niet bij horen. Geen van deze vrouwen bezochten samen een gemeente maar toch ervaren zij hetzelfde gevoel. Hierbij kwam bij mij de vraag naar voren; Moet de kerk niet meer doen om deze groep kwetsbare vrouwen op hun gemak te laten voelen?

Het gevoel er niet bij te horen is kan vaak pijnlijke gevolgen met zich mee brengen. Je kan gaan twifelen aan jezelf, je zelfbeeld kan in zekere zin verlagen. In dit geval besloten twee van de vrouwen om geen kerk meer te bezoeken, omdat zij beide het gevoel hadden dat zij er niet bij hoorde of zichzelf te veel moesten bewijzen.

6.2 Hoe beleven ex-prostituees het bezoeken van een kerk?

Om de hoofdvraag te omschrijven zijn er eerst de deelvragen beantwoord. De vijf respondenten zijn allemaal verschillend, iedereen heeft zijn eigen opvattingen en mening bij het bezoeken van een kerk. Echter moet er een conclusie getrokken worden om de hoofdvraag te kunnen beantwoorden.

De belevenissen van de vrouwen bij het bezoeken van de kerk waren divers. Echter waren de vrouwen in twee groepen te verdelen de ene groep was positief bij het bezoeken van de kerk en de andere groep negatief. De vrouwen die positief waren vonden het bezoeken van de kerk een bijzondere ervaring waarbij zij aansluiting hebben gevonden bij een kerk. De sfeer, de mensen en de kerkelijke activiteit waren voor hen een reden om bij deze kerk te blijven bezoeken. De respondenten merkte ook dat de kerk een positieve invloed had achtergelaten op hun gedrag en invulling gaf aan hun nieuwe zingeving.

De andere groep waren niet meteen negatief bij het bezoeken van een kerk. Over het algemeen vonden zij de kerk een bijzondere belevenis. Vooral de preken spraken hun het meest aan. De klik met de mensen van de kerk viel niet altijd even goed. In deze groep waren er bij twee respondenten begeleiding aangewezen vanuit de kerk, die samenwerking ging in het begin goed maar uiteindelijk hield het niet stand. Daarnaast voelden zich niet helemaal op hun plek daar. Verschillende redenen werden genoemd; weinig aansluiting met overige gemeente leden, geen vertrouwen in mensen, het hebben van een gezin waardoor zij niet elke week de kerk konden gaan.

Alle vrouwen van dit onderzoek beleven het kerkbezoeken als een bijzondere ervaring. Een ervaring is iets wat je zelf hebt mee gemaakt en daarover over kunt delen. De vrouwen beschrijven het kerk bezoeken als een ervaring om nieuwe mensen te leren kennen; een nieuwe gemeenschap. Bij sommige is deze ervaringen dat zij dichterbij God zijn gekomen. Bij de ander heeft deze ervaring een beschadiging aangeleverd bij de pure relatie die zij met God had. Een ervaring waarbij een tweede kans is geschonken beschrijft een respondent.

Gezien de verschillende ervaringen is er een overeenkomst; de vrouwen voelden zich anders dan andere mensen in de kerk. Dit gevoel ging bij sommige vrouwen op een gegeven moment weg maar niet bij allemaal. Bij twee vrouwen leidde het uiteindelijk tot het stoppen van een kerk bezoeken.

Hoofdstuk 7: Reflecties

In dit hoofdstuk volgt een theologische reflectie gebaseerd op het hermeneutisch criterium gevolgd door een reflectie op het onderzoek en mijn persoonlijke reflectie. Afsluitend geef ik mijn aanbevelingen voor vervolgonderzoek.

7.1 Theologische reflectie

Voor dit onderzoek is een theologische reflectie vereist. Deze reflectie dient te voldoen aan een hermeneutisch criterium welke is vastgelegd in de studiegids. Voldoen aan dit criterium betekend dat uit het onderzoek moet blijken dat ik in staat ben om de Bijbel en de christelijke traditie aan de ene kant, en de mensen en huidige maatschappij anderzijds, in hun belangrijke relatieve context te plaatsen (Studie guide research, 2014).

Dit onderzoek gaat over de belevenissen van de ex-prostituees bij het bezoeken van een kerk. Deze belevenissen zijn een duidelijke boodschap naar de kerken toe. Maar wat zegt de Bijbel eigenlijk over de prostituee en wat is de rol van de kerkgemeenschap hierbij?

Bijbelse verkenning

In de Bijbel wordt seksualiteit ingebed in de liefde tussen de gehuwde man en vrouw. Dat is een geheimenis, dat in de Heilige Schrift met verwondering en tederheid wordt beschreven. Waar deze inbedding verdwijnt, wordt het wezen van de seksualiteit aangetast. Prostitutie wordt in de Bijbel dan ook duidelijk afgewezen. In de wetgeving aan Israël worden alle vormen van ontucht verboden, terwijl de Here in de boeken van de profeten, Israël het plegen van ontucht verwijt (o.a. Ez. 16, 23; Hos. 1 & 2).

Door de profeten is de afgodendienst van Israël verschillende keren vergeleken met hoererij. Dit omdat zij de Here, hun eigen God, hadden verlaten en vreemde goden waren gaan dienen.

Terwijl in de Bijbel prostitutie als zodanig dus sterk wordt veroordeeld, legt zij geen nadruk op de veroordeling van de individuele prostituee. De Bijbel is uiterst terughoudend in het veroordelen van hoeren, dit in tegenstelling tot hoereerders (mannen die naar de hoeren gaan). Kennelijk wordt in de Bijbel rekening gehouden met de (machts-)positie waarin mannen en vrouwen verkeren. (Hos. 4:14)

Rachab, een prostituee, is hier een mooi voorbeeld van (Joz.2:1-24, 6:17, 6:22-2). Rachab werd in de oudheid verbannen en leefde daarom in een afgezonderde wereld. Zo leefde ze met haar familie net buiten de stad. Ondanks haar beroep, was Rachab een van de invloedrijkste vrouwen in de bijbel en wist zij verschil te maken in haar tijd. Ze redde niet alleen de Israëlieten maar ook haar familie.

Anders zijn

Rachab beoefende een ander beroep dan de doorsnee vrouw in haar tijd en ze was er zich van bewust dat dit beroep niet de meeste geschikte voor haar was. Rachab besteedde echter geen aandacht aan wat anderen wel of niet van haar dachten. Ze was er volledig van bewust dat haar beroep haar niet definieerde. Zij had een sterk en zelfverzekerd eigenbeeld waar ze op kon vertrouwen en bouwen. En dat Rachab voor zichzelf opkwam was algemeen bekend onder de bevolking.

Als ze op een dag bezoek krijgt van twee mannen van een andere volksstam, weet ze al gauw wat zij moet doen. Deze mannen kwamen niet voor haar lichaam maar hebben haar hulp nodig. Rachab had alle rede om de touwtjes in handen te nemen maar dat deed ze niet. Ze wist dat deze mannen gezonden werden door God, waarvoor zij aanzienlijk veel respect had. Ze besloot om deze mannen te helpen onderduiken tot dat het gevaar uitzicht was.

Rachab begint de mannen te ondervragen en komt er al snel achter dat zij haar stad aan het inspecteren zijn om het in te nemen. Dat zou zomaar kunnen betekenen dat Rachab haar laatste dagen uitzit. Rachab bedacht zich geen moment en zag in dat zij zichzelf en haar familie kon redden, doordat zij deze mannen een dienst had bewezen. Als gunst voor het onderdak wat zij de mannen had geboden vroeg Rachab hen om het leven van haar en haar familie te sparen wanneer het volk van de mannen de stad zouden innemen. De mannen gaan hiermee akkoord.

Hoop voor de toekomst

Dit is het keerpunt in Rachab leven. Als enig overgeblevene na de verovering van haar stad kan Rachab met haar familie een nieuwe start maken. Het nieuwe leven begint en ze heeft afscheid genomen van haar verleden, ze richt zich op haar toekomst. Ze is gered door God die haar een tweede kans heeft gegeven.

Rachab werd niet alleen gered maar zij werd ook opgenomen in een nieuwe gemeenschap. Haar anders zijn bleef niet onopgemerkt.

Ruimte voor een vreemde ander

Sinds de jaren tachtig is Irigaray als oprichter van een vrouwenbeweging een veel besproken theoretici. Zij inspireert mensen, omdat haar radicale kritiek tegelijkertijd bouwstenen levert voor 'een andere toekomst'. Irigaray ontwikkelde een filosofische theorie met daarin ruimte voor de vreemde Ander. De ander is in eerste plaats de vrouw, maar het is haar overtuiging dat ruimte voor de vrouw ook ruimte voor andere uitgeslotene brengt. (BRONVERMELDING)

Het project Kwartier maken is een mooie toevoeging op Irigaray's filosofie. In project Kwartier maken ligt de focus op het creëren van mogelijkheden voor een ander burgerschap namelijk een 'burgerschap met ruimte voor anders zijn' hierbij is het niet alleen bestemd voor mensen met chronische psychiatrische problematiek maar ook anderen: ouderen, migranten, mensen met een lichamelijke beperking van wie de productiviteit voor de samenleving wordt betwijfeld. De prostituees horen naar mijn mening ook thuis bij dit rijtje (Kal, 2001, p. 26)

Het benoemen van het anders zijn haalt de stempel van categorisering weg. Van categorisering kan worden afgestapt als er ruimte is gecreëerd, als er nieuwe plaatsten zijn ontstaan waarin de ander anders kan verschijnen. Waarbij mensen in hun andersheid kunnen verschijnen zonder dat ze dat moeten bekopen met uitsluiting.

De schrijnende verhalen van de vrouwen maken mij steeds meer bewust dat de kerk lang nog niet klaar is voor een "Rachab". Rachab symboliseert niet alleen de vrouwen met prostitutie verleden maar juist ook de vrouw die anders is vanwege een emotioneel verleden. Rachab is een mooie illustratie voor een vrouw die het heft in eigen handen neemt. Maar niet alle vrouwen zijn zo zelfverzekerd en vastberaden als Rachab en vallen dan hierbij buiten de boot. Uit de verhalen van de vrouwen blijkt dat theologische opvattingen veel pijn kunnen doen. Zoals een van de respondent aan gaf dat de kerk haar voorwaardelijke liefde gaf in plaats van de onvoorwaardelijke liefde waar God voor staat. Een theologisch vraagstuk dat

in mij naar boven komt is: Wat is de rol van de kerk bij mensen die anders zijn, en kan de kerk deze rol wel vervullen?

Ieder mens is anders. Daarom sluit ik mij helemaal aan bij de kwartiermakers die de focus leggen op het creëren van mogelijkheden waarbij mensen op hun gemak gesteld worden. Het is een must in kerken. Een kerk bezoeken kan al een drempel opwerpen voor nieuwelingen, laat staan voor een kwetsbare groep als de 'ander'. Er moet geen verschil zijn tussen bijvoorbeeld een huismoeder en een ex-prostituee. Het zijn beide vrouwen en daar zou de focus op moeten liggen. Net zoals het volk Israël Rachab ontving, moet de kerk ook een weerspiegeling van de Bijbel zijn. Er moet geen onderscheid zijn in de achtergrond van een persoon.

Gegeven dat het een kwetsbare groep is moet de nadruk op de onvoorwaardelijke betrokkenheid hoog zijn. De vrouwen moeten op geen enkel moment het gevoel hebben dat zij buiten gesloten zijn.

Wat ik zelf bijzonder vond uit dit onderzoek is dat de vrouwen expliciete uitspraken deden waardoor zichtbaar is dat hun relatie met God erg belangrijk is. Het Godsbeeld is weliswaar soms verstoord door de kerk maar de uitdaging ligt bij hen in het behouden van het geloof. Dit raakt mij diep, omdat ik deze vrouwen een grote aanwinst en aanvulling vind voor de kerken. Hun ervaring en veelkleurigheid als jonge gelovigen kunnen een mooie toevoeging zijn voor de kerk.

7.2 Onderzoek reflectie

Voorafgaand aan het tot stand komen van deze onderzoeksvraag was het een heel proces om juiste onderzoeksvraag te vinden. Eerst heb ik gekeken vanuit het oogpunt van de kerk, maar dat vond ik zelf te eenzijdig en niet compleet naar de vrouwen toe. Mijn focus lag bij de vrouwen die hun belevenis het beste kunnen omschrijven. Hierdoor geef ik de vrouwen de gelegenheid om hun ervaringen te delen zodat het in kaart gebracht kan worden voor kerken en beleid vormers.

Er was ook een overweging om het woord kerk eerst te vertalen naar de evangelische stroming, maar hiermee zou ik dit onderzoek weer een limitatie geven. Dit heb ik al eerder gedaan omdat ik een kleine groep vrouwen, die affiniteit hebben met Bright Fame en uitgestapt zijn uit de prostitutie. Ik heb daardoor gekozen voor een ruimer begrip 'kerk' hiermee sluit ik geen stroming uit en breng ik zelf op dit punt geen limitatie aan.

7.2.1 Wijziging methodiek

Eerder genoemd in dit onderzoek is er een keuze gemaakt om gebruik te maken van het onderzoek methodiek; observeren. Dit zou ik doen naast een persoonlijk interview. Na twee observaties heb ik besloten om deze methodiek te wijzigen en alleen door te gaan met een persoonlijk interview. Er kwam uit de observaties voor mij niet voldoende informatie om het mee te nemen in dit onderzoek.

Uiteraard ligt de focus bij deze methodiek bij het observeren van de desbetreffende persoon waarbij indrukken worden opgedaan en opgeschreven. Maar dit was voor mij te weinig om dit te verwerken bij dit onderzoek. Als de vrouwen lid waren geweest van een gemeente die zij om deze reden vaker bezochten, dan had ik de observaties wellicht voorgezet. De data uit een aantal opvolgende bezoeken was wel bruikbaar geweest. Nu waren de vrouwen meer

gasten in de verschillende kerken dan dat zij als lid aanwezig waren in de kerk en ook als zodanig werden behandeld.

7.2.2 Beperkingen onderzoek

Dit onderzoek vindt plaats op basis van verhalen van ex-prostituees. Het zijn dus verhalen vanuit één kant belicht en daarbij wordt de kerk hierin automatisch uitgesloten. Het gaat in dit onderzoek om wat deze vrouwen meemaken tijdens het bezoeken van een kerk en de barrières die zij ervaren. De vrouwen is anonimiteit beloofd omdat voor sommige het schaamte gevoel nog hoog ligt ten opzichte van hun omgeving.

7.2.3 Aanbevelingen vervolgonderzoek

Om een compleet beeld te krijgen zou ik een aanbeveling doen om een vervolgonderzoek te richten naar de kerk bij het helpen van deze kwetsbare groep. Er is nog weinig onderzoek gedaan vanuit kerkelijke oogpunt om deze bijzondere groep te helpen. Organisaties zijn er in overvloed maar de noodzaak om zo'n vrouw te behouden binnen de kerk, dat is een ander verhaal.

7.3 Persoonlijke reflectie

Dit onderzoek was geen makkelijke opgave voor mij. Ik begon mei 2013 met mijn interviews gevolgd door het uitwerken van de data. In het najaar begon ik aan mijn eindstage bij Bright Fame, daar was ik full time actief waardoor mijn scriptie op een laag pitje kwam te staan. Januari 2014 bespoedigde ik mijn scriptie en boekte veel vooruitgang. Het streven was om in juni 2014 af te studeren. Dit streven werd verrast door een zwangerschap waarbij ik verplicht rust moest nemen. In de tussentijd heb ik nog regelmatig aan het onderzoek gewerkt. Nadat ik een gezonde dochter op de wereld heb mogen zetten was mijn motivatie en drijfveer weer terug, Ik was vastberaden om mijn eindonderzoek te voltooien. En met succes.

Terugkijkend op dit avontuur had ik meer prioriteit moeten nemen in het begin van dit onderzoek proces. Hiermee kon ik deze lange vertraging voorkomen. Maar mijn gedrevenheid en mijn liefde voor deze vrouwen hebben er voor gezorgd dit onderzoek tot stand is gekomen daar ben ik hen en Bright Fame dankbaar voor.

Literatuurlijst

Boeken

- Coenders, H. (1999) *Kramers Woordenboek Nederlands*. Uitgeverij: Bona Ventura.
- De Jager, H. & Mok, A.L. (2009) *Grondbeginselen der sociologie*. Houten: Noordhoff Uitgevers Groningen.
- De Jong, Otto J. (1992) *Geschiedenis der Kerk*. Nijkerk: Uitgeverij G.F. Callenbach.
- Janssen, Marie-louise. (2007) *Reizende Sekswerkers Latijns- Amerikaanse vrouwen in de Europese prostitutie*. Apeldoorn: Uitgeverij Het spinhuis.
- Kal, Doortje. (2002) *Kwartier maken werken aan ruimte voor mensen met een psychiatrische achtergrond*. Uitgeverij: Boom.
- McGrath, Alister. (2008) *Christelijke theologie*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Perquin, Patricia. (2012) *Achter het raam op de wallen*. Amsterdam: Uitgeverij Prometheus.
- Smart, Ninian. (2003) *Godsdiensten van de Wereld*. Kampen: Uitgeverij Kok.
- Smit, Johan.(2006) *Zo gewoon mogelijk tien theologische tips voor inclusie*. Harderwijk: Uitgeverij flevodruk.

Artikelen

- Dekker, Helga., & Hissel, Sanne., (2009) *Regioplan Beleidsonderzoek Preventie en uitstappen*. Uitgave: Gemeente Utrecht.
- De Haas, Stans., (2012) *Seksueel grensoverschrijdend gedrag onder jongeren en volwassenen in Nederland*. Uitgave: Utrecht.
- Janssens, Kristin., (2012) *Begrippen en definities: seksueel grensoverschrijdend gedrag, seksueel misbruik, seksueel geweld en seksuele weerbaarheid*.
- Mulder, Annemarie. (2004) *De opheffing van het algemeen bordeelverbod; de erotiek als beleidssucces? Evaluatie van het Rotterdams prostitutiebeleid drie jaar na de opheffing bordeelverbod*. Universiteit Erasmus.
- Wijk van., Anton., Nieuwenhuis, Annemiek, Tuyn van., Denise, Van Ham., Tom, Kuppens, Jos & Ferwerda, Henk (2010) *Kwetsbaar beroep een onderzoek naar de prostitutie branche in Amsterdam*. Bureau Beke.

Internet

Encyclo. (2014). *Encyclo begrip Kerk*. Geraadpleegd op 2 juni 2014.

<http://www.encyclo.nl/2013/begrip/kerk>

Encyclo. (2015). *Encyclo begrip Zingeving*. Geraadpleegd op 15 April 2015.

<http://www.encyclo.nl/begrip/zingeving>

Inclusie Nederland. (2015). *Makkelijk lezen uitleg inclusie Nederland*. Geraadpleegd op 31 mei 2015.

<http://www.inclusienederland.nl/images/document/makkelijklezenuitlegInclusienederland.pdf>

Management goeroes. (2015). *Piramide van Maslow*. Geraadpleegd op 18 mei 2015.

<http://www.managementgoeroes.nl/management-modellen/piramide-van-maslow/>

Movisie. (2014). *Over Movisie*. Geraadpleegd 10 april 2014.

<https://www.movisie.nl/overmovisie>

Wikipedia. (2015). *Wikipedia Religie*. Geraadpleegd op 15 maart 2015.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Religie>

Bijlage 1 Voorbeeld Labeling Interview

Onderstaand een voorbeeld van een interview wat ik heb gelabeld. De cijfers vooraan de tekst verwijzen naar een Label welke terug te vinden is in het topic overzicht. De getallen achteraan de tekst verwijzen naar de regel binnen een interview waar deze tekst terug te vinden is.

Topic	Label	Tekst
Achtergrond	Werk verleden	1.1 ik zat in de prostitutie. 2
		1.2 ik had mijn eigen escort bureau. 2
		1.3 Ik zat niet alleen maar in de prostitutie ik had ook een mijn eigen escort bureau ik zat eigenlijk aan het hoofd van een criminele organisatie dat een van de grootste van Nederland was. 107-109
	Opvoeding	1.4 ik ben vooral niet christelijk opgevoed. 6
	Getuigenis	2.1 en op een nacht kreeg ik echt een bezoek van Jezus. 3
		1.5 Ik was 23 jaar. 57
		2.2 ik ben gewoon s 'nachts tot geloof gekomen en werd letterlijk bezocht door Jezus hij zat naast me bed en ik kon hem zien. Dus ik ben echt van de een op andere dag uit de wereld gestapt. En ik heb al mijn rijkdom achtergelaten en ben letterlijk opnieuw begonnen. Dus ik had wel een hele intense relatie met Jezus. 79-82
		2.3 Ik had geen man want ik had zelfs mijn ex vriend in de steek gelaten om Jezus te kunnen volgen. 96-97
		2.4 Dus ik ben s 'nachts tot geloof gekomen en heb in de ochtend mijn ex opgebeld, ik zou ook gaan trouwen met hem, mijn trouwjurk hing al aan mijn kast. Drie weken voor trouwdatum Ik zei tegen hem joh ik hoor niet meer jou ik hoor nu bij Jezus. Je mag alle financiën houden ik ga nu Jezus volgen. Enuh het was best wel heftig ik was al een paar keer eerder weggelopen maar werd telkens terug gehaald. Je kan niet zomaar weg weet je blood in blood out. Maar Jezus heeft tegen mij gezegd mij bloed heeft jouw vrij gekocht, dus ik dacht als hij dat zegt is dat zo weet je wel haha. 109-114, 119
	Aanleiding kerkbezoek	2.5 en dat heeft mij ertoe bewogen om een kerk te bezoeken. Ik dacht naja mensen die in Jezus geloven gaan naar de kerk. 3-4
	Kennismaking met het geloof	3.1 Het was wel zo dat ik toen een tijdje een zorgopleiding had gedaan waar ik wel wat oudere mensen had die geloofde, en moest er voor zorgen dat zij op tijd naar de kerk konden dat eigenlijk meer niet. 6-8

		3.2 Oh eigenlijk dat is ook niet helemaal waar dat dat het enigste was in mijn prostitutie tijd, ik deed vooral veel escort gedaan hadden we een avond in week dan wisten daar wij een dubbel tarief konden vragen met name in Spakenburg hadden wij veel klanten. Want dan was er altijd vrouwen Bijbelstudie van de kerk en kwamen wij bij de mannen thuis die dan de bijbel op tafel hadden enz. 8-12
	Verdraaid kerkbeeld	3.3 en dat mijn indruk van het geloof (lachend) haha dat was mijn indruk van de kerk Hypocrieten dacht ik toen. 12-13
	Kerkbeeld	3.4 een aantal dingen vond ik ook wel heel raar ik weet nog de derde keer dat ik daar kwam zongen ze een liedje met Vader God en toen ben ik boos de dienst uit gelopen. 29-31
		4.1 toen dacht ik was maar net tot bekering gekomen ik bad veel en praatte veel met Jezus hoe kunnen ze mijn lieve Jezus nou Vader noemen. 32-33
	Verdraaid kerkbeeld	3.5 En ik weet ook nog wel naar afloop ergens verwachtte ook wel dat dingen geld zouden kosten haha, want na afloop van de dienst zat ik dan te huilen dan stonden de ouderlingen vooraan en dan kon je dan na voren gaan voor gebed. En me buurvrouw zei nou (naam respondent) dan kan je naar voren gaan voor gebed en dat had ik toen geweigerd want ik had mijn portemonnee niet mee.59-63
	Onbewust	5. Ja achteraf denk ik zelf je bent zo gewend in de wereld te leven dat alles een prijs heeft, dat kwam niet in me hoofd dat dat gratis was ik had toen ook geen koffie genomen dat kwam niet in mijn hoofd dat dat gratis was. 64-66
	Aansluiting bij een kerk	6. Ik zit nu bij een vaste gemeente. 14
	Verkeerd vaderbeeld	7. Dan weet je al hoe mijn vaderbeeld eruit zag. 33
		8. Al vanaf dag een weetje ik praat met hem en dat was heel andere Jezus die ik in de kerk gepredikt kreeg. 82-83
	Invitatie	2.6 de eerste toen ik bij een kerk zat had een buurvrouw mij meegenomen. 14-15
	Duur gemeente bezoek	2.7 Daar ben ik ook vrij lang geweest toen was ik ook pas tot geloof gekomen.15
	Persoonlijke opvatting	8.2 ik moet ervaren dat er duidelijk vrijheid in de Geest is. 20
		8.3 dat er liefde er is en voor mij hoefden echt geen geestelijke hoogvliegers te zijn. Ik heb in een pinkstergemeente gezeten in Almere daar was iedere zondag profetieën dat hoefde niet perse. 20-22
		8.4 als de liefde er maar is dat vind ik echt belangrijk en dat in de een gemeente komt hoe mensen met elkaar om gaan dat vind ik echt belangrijk. 22-24
		8.5 Dan getuig ik soms dingen over mij eigen leven maar ik ga ze niet zeggen je moet dit of je moet dat. Omdat ik gewoon zie dat God mij en een ieder zo uniek heeft gemaakt dat hij met een ieder een unieke relatie heeft. 171-172
	Angst voor afwijzing	9. Ik dacht oh jongens als ik kom dan weten dat ik in de prostitutie zit en ze gaan mij met de nek aankijken maar was helemaal niet zo ze waren juist vet aardig. Dat was echt

		mind shifting. 26-28
		9.2 Ik had verwacht dat ik veroordeeld zou worden. 58
	Acceptatie	9.3 je verwachte veroordeling en dan is het er niet. 28
		9.4 eigenlijk hebben die mensen gedaan wat Jezus heeft gedaan aan kruis zij zijn er tussen gaan staan. 54
	Indruk	9.5 dat heeft hele diepe indruk om mij gemaakt. 29
	Etiquette / gedragsregels	10 toen ik daar binnen kwam deed ik alles wat niet normaal was alleen ik had het zelf niet door ik liep in een minirokje met een decolleté tot me navel weetje wel ik ging vooraan zitten waar eigenlijk de ouderlingen behoorden te zitten. 38-41
		10.2 ik ging chips eten tijdens de dienst. 41
		10.3 En ik weet nog een keer dat prediker zei die had het over Mozes en zei die kennen jullie wel en ik zei dan keihard wie is dat de broer van Jezus ?(lacht) Ik wist alle ongeschreven gedrag regels wist ik niets van.41-43
		10.4 Nou ik was ook heel enthousiast over Jezus. 44
	Jezelf zijn	11. Ik ging springen dansen klappen op hele vrolijke liedjes nou dat deden ze allemaal niet dat waren ze niet gewend soms gingen ze daar staan. 44-45
		11.2 Wat ik heel bijzonder vond is dat het heel veel reuring in de gemeente gebracht. 45-46
		11.3 Ja en nee aan de ene kant wel he omdat ze mij in de dienst wel met rust lieten. 70
	Op je tenen lopen	12. Maar toen ik een paar weken mee holde begon ik al door te hebben ik een hele rare struikel voor die mensen. 71
		12.2 Dus ja de kerk de religie heeft mij niet allemaal maar positief mee gebracht. Het is zelfs zo ver gegaan dat ik moet luisteren naar de ouderlingen van de kerk dat ik ben getrouwd met een man die zij hadden aangewezen en niet uit liefde. 165-166
		12.3 ik dacht dat ik moest veranderen omdat ik uit een duistere wereld kwam.. Oké dat werd heel erg benadrukt zeg maar. 76-77
	Zwarte schaapje	12.4 Ik had altijd het gevoel dat ik niet voldeed het werd altijd(Respondent naam) is het zwarte schaapje. Nu weet ik waarom het zo deserteurs is om mensen zo te noemen. Toen vond ik het dat heel logisch .ze bedoelden het soort van liefdevol maar eigenlijk klopte het niet.83-86
		13. Ik werd een jaar daarna gevraagd om met de tieners komen werken enuh heb ik met twee tieners uit twee gezinnen heel veel problemen mee gehad want die bleven mij maar veroordelen. En toen heb ik gesprek gehad met de ouders en die ouders wilde niet dat ik tienerleider ze vonden niet terecht dat een hoer leiding gaf. Ik had ook wel eens gehad dat er verjaardagen waren waarbij iedereen was uitgenodigd en ik niet, omdat ze toch wel eng vonden alleenstaande moeder die een hoer was geweest tussen al die getrouwde mannen. En dat heeft heel lang geduurd hoor.. En nog steeds in christelijk Nederland dat ik als de ex-prostitutie wordt betiteld. 136-143

		13.2 En dat ik waarom in mij optiek vrouwen die uit de prostitutie terugvallen omdat zij te veel worden benadrukt over hun verleden. Ze blijven in hun hele mindset de prostituees. 187-189
	Onbewust	13.3 maar dat had ik niet zo door. 55
Begeleiding	Ouderlingen	14. En dan hadden ze een ouderlingen echtpaar aangesteld en bij hun kwam ook huiskringen volgen en die werden verantwoordelijk over mij gesteld. En als mensen klachten hadden over mij moesten ze naar die mensen gaan en ze moesten mij met rust laten. 47-49
		14.2 Ja die ouderlingen echtpaar, ik was toen ook zwanger van mijn tweede kindje en zei was zelfs bij de bevalling geweest. 94-96
		14.3 die vrouw kwam wel vier per week bij mij op bezoek. 94-95
		15. Die mensen hebben echt intensief met mij mee geleefd de eerste paar jaar. 97
		15.2 Het was voor mij wel heel makkelijk het was voor mij ook echt een moeder type figuur weet je wel. Een oudere vrouw een moeder gevoel dat had ik nooit in mijn leven gehad dat was voor mij een hele belevenis in het positieve zin op zich . Maar los van het geloof heeft zij mij ook praktische dingen geleerd, ik had nooit geleerd hoe ik huishouden moest doen. Ik had heel vragen over het moederschap want ik wou een goede moeder zijn. De lessen over het geloof en de dagelijkse dingen gingen eigenlijk hand in hand. Ja ik doe nog steeds mijn huishouden van wat zei mij geleerd heeft. En dat leer ik weer aan mijn kinderen. 99-105
		15.3 omdat ik altijd het vieze schaapje was. Op een gegeven moment werd ik uitnodigend bij een vrouwen conferentie om een getuigenis te geven en dan werd ik ook altijd aangekondigd als het zwarte schaapje. 159-161
	Angst bij begeleider	15.4de kerk met name de mensen die mij begeleide waren best wel bang dat ze die criminelen op hun dak zouden krijgen. Maar ik zei jullie hebben zelf gezegd dat god voor zorgen als ik in hem ga geloven, dus ik zag het hele probleem niet. 115-117
Vrienden	Hoop delen	16. Ik kwam niet alleen ik nam ook nog alle zwevers , junkies en hoeren die ik kende mee. 50-51
Kerkbezoek	Geen verwachting	16.2 eigenlijk weet ik niet of ik de muziek verwachtte want ik had geen idee hoe een kerkdienst in elkaar hoorde te zitten. 58-59
	Schuldgevoel	17. Ik was nog zoveel minderwaardigheid dat ik mij slecht en vies voelde dat ik uit de prostitutie kwam. 72-73
	Erbij horen	18. Dat ik heel snel mij best hebt gedaan om zo snel mogelijk aan te passen en begon te transformeren naar een little house on the prairie vrouw, knotjes, lange geruite rokken dragen. 73-74
	Achtergrond kerk	3.5 Nee het was een evangelische gemeente maar wel heel erg behoud aan de traditionele kant. Het was een gemeente voordat ik daar kwam vooral uit mensen die levendiger geloof wilde vanuit een hervormde kerk. 87-89

	Onderwijs	19. Wat ik wel vond dat mensen hun best hadden gedaan wat zei toen wisten.91-92
	Leergierig	19.2 Ja ik moet zeggen ik ben iemand die graag leert. Ik was heel hongerig alleen de kerk vond ik niet genoeg op zondag, dat was voor mij niet genoeg een keer in de week. 120-121
	Week invulling	19.3 Dan hadden ze op maandagavond Bijbelstudie daar ging ik dan heen. En op woensdag morgen kreeg ik ook privé les van die vrouw, eigenlijk ook over het dagelijkse leven bv over seksualiteit. Ik had toen nog lol seks met een vriendje en dat leerde zei mij wat het woord hierover zei zonder veroordeling. Dan hadden we vrijdag ochtendje met een paar meiden die ook alleenstaand moeder waren en zondag ging ik weer naar de kerk. 121-126
		19.4 voor mij was het ook wel goed gelijk weer een week invulling zeg maar.. 127
	Angst voor eenzaamheid	20. Ik denk als ze mij alleen een week alleen hadden gelaten dat het wel moeilijker was geweest128
	Onbevangen	20.2 toen vroeg die huiskring leider aan mij heb jij wel een bijbel? Toen zei ik nee toen gaf hij mij bijbel. Toen zei ik achteraf wel grappig als ik hem uit heb krijg je hem wel terug haha ik was gewend om boeken te lezen. 130-132
	Bekend in de buurt	21. Ja dat was wel bekend hoor ook in de plaats waar ik woonde. 135
	Volwassenheid	21.2 Nou eigenlijk heb ik daarbij volwassenheid gekregen. 144
	Verandering	21.3in het begin voelde ik mij minderwaardig maar hoe ik van binnen begon te genezen hoe minder waardig ik mij voelde. 144-145
	Voorvechter	21.4 Toen heb ik een 'puberitus' gehad zo noem ik maar toen werd ik er heel opstandig van en begon ik mensen aan te spreken hoe on-Bijbels zij zich gedroeg. Die periode had ik ook gehad. Een soort voorvechter was ik dan voor de bijbel haha nam ik voorbeelden hoe Jezus het dan deed in de bijbel.145-151
		21.5 kan nog wel fel reageren als mensen er daarnaast nog over gingen kibbelen. 152-153
	Relatie met Jezus	22. Een relatie met Jezus ja dat is niet negatiefs te vinden. 154
Kerk	Negatieve ervaringen	23. De kerk is eigenlijk een ander verhaal omdat ik aan de ene kant veel hebt geleerd in de kerk. Maar wat ik heel erg vind en dat proces zit ik nu in, ik had in het begin een hele pure relatie met Jezus en ik had nooit twijfels dat hij zou voorzien en dat heb ik echt afgeleerd in de kerk. Ennu mensen vonden mij niet realistisch over wie God is en wie hij wilt t zijn. Mijn minderwaardigheid is in de kerk alleen groter geworden. 154-159
		23.2 Dus ja de kerk de religie heeft mij niet allemaal maar positief mee gebracht. Het is zelfs zo ver gegaan dat ik moet luisteren naar de ouderlingen van de kerk dat ik ben getrouwd met een man die zij hadden aangewezen en niet uit liefde 165-166
	Verandering	23.3 In het begin voelde ik mij minderwaardig maar hoe ik van binnen begon te genezen hoe minder waardig ik mij voelde. 145

		24. Eigenlijk is het pas nu een jaar of drie dat ik een openbaring hebt gekregen dat het puur de genade is van God en dat ik ontspannen kan zijn en dat ik niet constant op mijn tenen hoeft te lopen. 163-164
		24.2 Want als jij opgebouwd door Jezus van binnen door het woord. Ik wist nog dat ik een dag voor de spiegel stond iel wat ben ik bloot gekleed en dat ik allerlei sjaals pakte om mezelf te bedekken. Zo uit het niets. Terwijl ik drie dagen van te voren dezelfde kleren aanhad en ik het geeneens door had. Dus als je iemand opbouwt in het geloof dan komt de verandering van binnenuit. 183-187
	Liefde voor de kerk	25. Ik hou wel heel veel van de kerk, ik reis elk weekend lang kerken rond en ik zie zoveel oprechte mensen die God aan het zoeken zijn. Ik zou nooit zeggen tegen iemand oh joh je moet naar dezelfde kerk nee ik zeg altijd zoek je familie, zoek naar de klik 173-175
	Hoge drempel	26. Ik heb ook heel veel contact met jongens die uit gevangenis komen en een nieuwe start willen maken, het is het moeilijk om hun naar de kerk te brengen 176-177
	Geen ex	27 Mijn grootse boodschap is Ik zeg altijd tegen de kerk begin mensen niet te veroordelen en begin niet met "ex" iets. Al heeft hij twee moorden gepleegd wat verschrikkelijk is, ik ga dat niet goed praten maar die persoon is net zo een verloren zoon/ dochter, het maakt niet uit. 177-180
	Vrij van zonden	28. God wast witter dan de sneeuw nieuw is nieuw, dan kan je niet oude dingen opplakken. 180-181
	Rol van de kerk	29.1 En ik denk dat de kerk zichzelf vermaand om mensen zo te zien dat daaraan mensen gaan veranderen en dan ga je mensen opbouwen in het geloof. In plaatst van alleen maar hun oude leven af te leren. 181-183
		29.2 En ik denk dat als de kerk vanuit die die basishouding gaat benaderen van joh je bent een nieuwe schepping die God bedoelt heeft voor jou. Dan denk ik dat mensen dan sneller en sterker in het geloof gaan staan. 192-194
	Plan A	29.3 terwijl als je ze gaat behandelen als kind van God, de nieuwe schepping, want God heeft ze ooit gemaakt met een heel mooi plan een mooi persoonlijk plan. En in het plan stond niet prostitutie. En als je tot geloof komt mag je weer terug gaan naar plan A, want het zit nog steeds in iemand. 189-192

Bijlage 2 Overzicht topics en labels.

Topic	Label	respondent 1	respondent 2	respondent 3	respondent 4	respondent 5
Achtergrond	Aanleiding Kerkbezoek	1.1, 1.2	1.1	2.1, 2.2	1.1, 1.2	2.5
	Uitnodiging					2.6
	Persoonlijke Motivatie				2.1, 2.2, 2.3	
	Verleden			1.1, 1.2		1.1, 1.2, 1.3, 2.3
	Opvoeding					
	Kerkbezoek		1.2, 2, 3.1			
	Niet Gelovig / Opvoeding	2				1.4, 5
	Verdraaid Kerkbeeld	3				3.4, 3.5, 4.1
	Kennismaken Met Geloof					3.1, 3.2
	Verkeerd Vaderbeeld					7, 8
Begeleiding	Anonimiteit	7	10, 12	11		
	Afwijzing	8.1, 8.2, 8.3	11			9.1, 9.2
	Goede Begeleiding	6.1, 6.2, 6.3			1.3	15.1, 15.2, 15.3
	Connectie	6.4, 6.5				
	Geen Begeleiding			10.1, 10.2	9.1, 9.2	13..1, 13.2, 13.3
	Verlangen Naar Begeleiding			10.3		
	Bespreekbaarheid Verleden				9.3	
	Relatie Met Ouderlingen					14.1, 14.2, 14.3,
Persoonlijke getuigenis	Verhaal	9.1, 9.2, 9.3			7	2.1, 2.2, 2.4
	Tweede Kans			12		27

	Hoop			16.1, 16.2, 16.3		16
	Vooroordelen Wegnemen				14	27
	Vrij Van Zonden					28
Ervaring kerkbezoek	Onderwijs	10				19.1, 19.2, 19.3, 19.4
	Dienst In Het Algemeen				12	9.5
	Sfeer			5.1, 5.2, 5.3	4.1	
	Thematiek				11	
	Stroming				4.2	
	Aansluiting			4.1		6
	Gevolgen Persoonlijke Opvatting	11, 12.1, 12.2				8.2, 8.3, 8.4, 8.5
	Aandachtig Luisteren	12.3				
	Afleiding	13			15	
	Frequentie Kerkbezoek	14.1		4.3, 4.4	3	2.7
	Negatieve Ervaring	17.1, 17.2	4.1 , 4.2	6	10	23.1, 23.2
	Positieve Ervaring		5.1			
	Onvoorwaardelijke Liefde	16.1, 16.2		7		
	Acceptatie			5.4, 10.2		9.3, 9.4, 18
	Ervaring Met Jezus / God				5, 7	22
	Ongemakkelijk				8.1, 8.2	
	Etiquette					10.1, 10.2, 10.3, 10.4
	Op Je Tenen Lopen					12.1, 12.2, 12.3, 12.4
	Verwachting					16.2
	Jezelf Kunnen Zijn					20,2
	Rol Van De Kerk					29.1, 29.2, 29.3

Karaktervorming	Persoonlijkheid			3		
	Persoonlijk Dilemma			8		20
	Dankbaarheid			13		
	Vernieuwde Identiteit			14		21.3, 23.3, 24.1, 24,2
	Zingeving			8.2		
	Tolerantie				13	21.4, 21.5
	Groeien In Geloof				14	21.2
	Schuldgevoel					17
	Liefde Voor De Kerk					25
	Hoge Drempel					26

Bijlage 3 Interview vragen

Aanleiding

- Wat heeft jou er toe bewogen een kerk te bezoeken?
- Hoe ben je bij deze kerk terecht gekomen?
- Zijn er bepaalde aspecten die jou keuze voor een kerk beïnvloeden? Cultureel/sociaal maatschappelijk.

Eerste indruk

- Wat waren je eerste indrukken van de desbetreffende kerk?
- Hoe werd je opgevangen als “nieuweling”?

Belevenis

- Wat was je verwachting voordat je voor het eerst naar een kerk ging? Ten aanzien van; mensen/boodschap/ muziek / sfeer

Acceptatie

- Was er ruimte om jezelf te zijn ? Zo ja waaruit bleek dat? Zo nee waarom niet?
- Is er sprake van schuld gevoel bij het bezoeken van de kerk?

Begeleiding/discretie

- Ben je benaderd voor persoonlijke begeleiding vanuit de kerk die je hebt gezocht?
- In hoeverre heb jezelf opengesteld voor begeleiding?
- Was er uiteindelijk sprake van begeleiding?
- Was er gelegenheid om te spreken over je verleden?
- Zijn er afspraken gemaakt over hoe hiermee wordt omgegaan?

Geestelijk onderwijs

- Hoe ga je om met wat je geleerd hebt in deze kerk?
- Spreekt de boodschap/ preek jou aan? Zo ja, waarom wel ? zo nee, waarom niet?

Structuur

- Beschrijf het verloop van de bijeenkomst, en vertel daarbij wat je vindt van; gebed/boodschap/zang /ruimte voor contact